

S|E|B

 unibanka

BALTIC CONSULTING

PĒTĪJUMS:

**Pašvaldību pieredze
Eiropas Savienības struktūrfondu
apgūšanā un nākotnes
investīciju virzienu apzināšana**

PĒTĪJUMS: Pašvaldību pieredze Eiropas Savienības struktūrfondu apgūšanā un nākotnes investīciju virzienu apzināšana

Autori:

SIA "Baltijas Konsultācijas"

Mārtiņš Popelis

Juris Riekstiņš

AS "SEB Latvijas Unibanka"

Inga Uvarova

Sadarbībā ar Karīnu Janovu

Latvijas vēsturē pirmais Eiropas Savienības (ES) struktūrfondu (SF) apgušanas periods tuvojas noslēgumam. Tā ietvaros Latvijas pašvaldības saņēmušas apjomīgu atbalstu daudzu labu ideju realizācijai dzīvē. Ir svarīgi, lai mēs visi no šī procesa mācītos, pilnveidotos, nākamajā SF plānošanas periodā no 2007. līdz 2013. gadam Eiropas naudu apgūstot vēl efektīvāk.

Lai to sekmētu, „Baltijas Konsultācijas” un „SEB Unibanka” ir veikušas apjomīgu Latvijas pašvaldību aptauju ar mērķi apkopot pašvaldību līdzšinējo pieredzi ES SF apgūvē un izmantošanā, kā arī noskaidrot pašvaldību vēlmes un vajadzības laika periodā no 2007. līdz 2013. gadam.

Kā tas ir izdevies – vērtējiet šajā izdevumā!

Mēs ceram, ka pētījuma rezultāti veicinās efektīvu ES struktūrfondu apguvi Latvijas pašvaldībās, tādējādi sniedzot savu ieguldījumu Latvijas ekonomikas attīstībā. Ne mazāk svarīga ir mūsu vēlme stiprināt sadarbību ar pašvaldībām un labāk izprast to vajadzības, lai nākotnē spētu piedāvāt savus pakalpojumus vēl augstākā kvalitātē.

Esmu pārliecināts, ka rezultāti neizpaliks.

Uz sadarbību nākotnē!

Mārtiņš Popelis
SIA „Baltijas Konsultācijas”
Valdes loceklis

Jau kopš bankas darbības pirmsākumiem vienmēr esam bijuši cieši saistīti ar pašvaldībām. SEB Unibanka ir ne tikai banka, kas sniedz finansējumu – mēs esam partneris, kas līdzdarbojas katra reģiona sociālekonomiskās attīstības nodrošināšanā un ar lepnumu varam teikt, ka ap 80% Latvijas pašvaldību šodien ir ne tikai mūsu klienti, bet arī sadarbības partneri.

Ieceri veicināt sadarbību ar reģioniem un tajos esošajām pašvaldībām SEB Unibanka apstiprināja arī ar savu līdzdalību izstādē „Reģionālā attīstība Latvijā 2006”, ko organizēja Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrija, saņemot būtisku atbalstu tieši no SEB Unibankas un ļaujot gan pašvaldību pārstāvjiem, gan uzņēmējiem no visas Latvijas iepazīties ar saviem sasniegumiem, tradīcijām, iegūt jaunus sadarbības partnerus un finansējuma piesaistes iespējas.

Veiktā pētījuma “Pašvaldību pieredze Eiropas Savienības struktūrfondu apgūšanā un nākotnes investīciju virzienu apzināšana” rezultāti liecina, ka pašvaldības ir gatavas realizēt vairāk nekā finansējums ļauj. Mums ir svarīgi, lai vienlīdzīgas iespējas un finansiālo atbalstu attīstībai saņemtu visas pašvaldības, tieši tāpēc šī gada sākumā SEB Unibanka sadarbībā ar KfW (Vācijas attīstības banku) izveidoja speciālu pašvaldību infrastruktūras finansēšanas programmu, kuru šobrīd plaši izmantojam pašvaldību finansēšanas nodrošināšanai.

Piedaloties šajā pētījumā, SEB Unibankas mērķis bija iegūt pēc iespējas detalizētāku informāciju par to, kāda ir mūsu sadarbības partneru – pašvaldību – pieredze dažādu finansējumu izmantošanā, lai sekmētu attiecīgās pašvaldības konkurētspēju un izaugsmi. Nav šaubu, ka ES struktūrfondu pie-

ejamība budžeta periodam no 2004. līdz 2006. gadam ir bijis neatsverams ilgtermiņa ieguldījums pašvaldību teritoriju un to iedzīvotāju attīstībai un izaugsmei. Šo divu gadu pieredze liek mums būt līdzatbildīgiem, lai nākošais finansēšanas periods – no 2007. līdz 2013. gadam – tiktu saplānots, balstoties uz pašvaldību nākotnes skatījumu par attīstāmajām sfērām. Šis pētījums dod ļoti skaidras norādes par pašvaldību pieredzi, plāniem, investīciju virzieniem un finansējuma saņemšanas iespējām. Tāpēc ceram, ka šī pētījuma rezultāti tiks izmantoti, lai pieņemtu pašvaldību attīstību veicinošus lēmumus.

Pašvaldību sniegtais novērtējums tuvākajā nākotnē kalpos kā vērtīgs informācijas materiāls arī SEB Unibankai, jo, kā liecina pētījuma dati, pašvaldības plāno palielināt aizņēmumu apjomu, lai realizētu plānotos projektus. Tas liek arī mums nostiprināt izveidoto pašvaldību finansēšanas pakalpojumu klāstu un to piemērošanu pašvaldībām, lai pašvaldības savu ieceri realizēšanā izjustu atbalstu arī no SEB Unibankas.

SEB Unibanka arī turpmāk ies ceļu, lai stiprinātu sadarbību pašvaldību, uzņēmumu un finanšu institūciju starpā, tādējādi sekmējot reģionu un visas Latvijas ekonomisko augšupeju.

Viesturs Neimanis
AS „SEB Latvijas Unibanka”
prezidents

Saturs

1.	Ievads	5
2.	Pētījuma metode	6
2.1.	Pašvaldību aptauja	6
2.2.	Aptaujātās pašvaldības	7
3.	Līdzšīnējā ES struktūrfondu apguve	8
4.	Aptaujas rezultāti	12
4.1.	Pašvaldību finansiālais stāvoklis	12
4.1.1.	Plānotais pašvaldību aizņēmumu apjoms	12
4.1.2.	Aizņēmumu avoti	13
4.1.3.	Plānotais pašvaldību budžeta pieaugums	13
4.1.4.	Secinājumi	13
4.2.	Projektu sagatavošanas pieredze	14
4.2.1.	Projektu sagatavošanu un ieviešanu veicinošie un bremzējošie faktori	14
4.2.2.	Projektu sagatavošanu un ieviešanu kavējošie apstākļi	15
4.2.3.	Aptaujāto pašvaldību pieredze projektu sagatavošanā un ieviešanā	16
4.2.4.	Pašfinansējuma nodrošinājuma avoti ES līdzfinansētajiem projektiem	17
4.2.5.	Informācijas pietiekamība par atbalsta programmām	17
4.2.6.	Informācijas avoti par atbalsta programmām	18
4.2.7.	Secinājumi	18
4.3.	Aptaujāto pašvaldību sagatavotie un realizētie projekti	19
4.3.1.	Projektu sagatavošana un ieviešana	19
4.3.2.	Projektu ieviešana bez ES struktūrfondu līdzfinansējuma	21
4.3.3.	Pašvaldību pieprasīto ES līdzekļu salīdzinājums ar 2004.–2006. g. pieejamajiem līdzekļiem	22
4.4.	Pašvaldību vajadzības nākotnes projektu realizēšanai	23
4.4.1.	Plānotais investīciju projektu sadalījums pa nozarēm 2007.–2013. gadam	23
4.4.2.	Nepieciešamais finansējums investīciju projektiem 2007.–2013. gadam	24
4.4.3.	Plānotais neinvestīciju projektu sadalījums pa nozarēm	25
4.4.4.	Nepieciešamais finansējums neinvestīciju projektiem	26
4.4.5.	ES struktūrfondu atbalsts, kas pašvaldībām būtu nepieciešams plānoto projektu realizācijai	27
4.4.6.	Finansējuma avoti plānoto projektu pašfinansējuma daļas segšanai	28
4.4.7.	Iespēja, ka projekti tiktu realizēti, ja ES fondu atbalsts netiek saņemts	29
4.4.8.	Secinājumi	29
5.	Pašvaldību vēlmju salīdzinājums ar plānoto ES fondu sadali 2007.–2013. gada laikā	30
5.1.	Iespējamie šķēršļi pašvaldībām nākotnes ES finansējuma apguve	33
5.2.	Secinājumi	34
6.	Pētījuma secinājumi	35

1. Ievads

Pētījuma mērķis ir labāk saprast pašvaldību vēlmes, kas radušās, pateicoties to iepriekšējai pieredzei un atbilstības plāniem. Pētījuma ietvaros veikta pašvaldību plānu un ES fondu piedāvājuma salīdzinošā analīze. Pētījuma laikā tika aptaujāti 43% Latvijas pašvaldību, kuru kopējais budžets atbilst 83% no Latvijas pašvaldību kopbudžeta. Galvenie aptaujas jautājumi bija par to, kā pašvaldības izmantojušas ES struktūrfondu līdzekļus, kādi faktori ir palīdzējuši un kādi traucējuši sagatavot un realizēt projektus un kādas ir pašvaldību galvenās vēlmes un kas visvairāk nepieciešams nākamajos septiņos gados.

Esošajā plānošanas periodā Latvijas pašvaldības ir saskārušās ar šādām problēmām:

- 1) nav pieejami pietiekami finansiālie līdzekļi SF projektu realizēšanai. Normatīvais regulējums nosaka, ka visiem SF saņēmējiem projekts 100% jārealizē pašiem un tikai tad, kad projekts ir realizēts, pēc visu pārbaužu veikšanas SF saņēmējam tiek pārskaitīti līdzekļi. Praktiskais nozīmē, ka situācijā, kad projekts tiek apstiprināts, pašvaldībai ir jāatrod brīvi līdzekļi projekta realizācijai vai arī jāuzņemas kredītsaistības;
- 2) nepietiekami brīvie līdzekļi daļējai projekta izmaksu segšanai. Visos projektos daļa no budžeta jāsedz pašam tā īstenotājam. Līdzšinējos projektu konkursos šī tā saucamā pašfinansējuma daļa svārstījusies no 5 līdz 25%, un pašvaldība to parasti samaksā, uzņemoties kredītsaistības ar Valsts kasi;
- 3) pārāk lielas projektu sagatavošanas izmaksas, kas izriet no nepamatoti pārspīlētām un birokrātiskām SF administrējošo iestāžu prasībām.

Domājot par nākamo programmēšanas periodu, pašvaldības vislielāko interesi izrāda par ieguldījumiem infrastruktūrā. Investīciju un neinvestīciju (angļu val. *soft*) projektos pašvaldības ir gatavas ieguldīt līdz pat 3 mljrd. latu. Dokumentos, kas nosaka ES fondu sadalījumu nākamajiem septiņiem gadiem, paredzēts, ka pašvaldības un pašvaldību iestādes varēs pretendēt uz 1,8 mljrd. latu lielu finansiālu atbalstu.

Galvenā problēma, kas sagaida pašvaldības nākamajā plānošanas periodā, ir finanšu trūkums projektu ievie-

šanai un pašfinansējuma nodrošināšanai. Pieņemot, ka pašvaldībām saglabāsies kredītlimits 20% apmērā no budžeta, tad pēc optimistiskākā scenārija septiņu gadu laikā pašvaldības varēs ieviest projektus par 445,1 milj latu, kas ir 24,7% no pieejamā finansējuma un pēc pesimistiskākā scenārija – 193,9 milj. latu, kas ir tikai 10,7% no pieejamā finansējuma. Saglabājoties prasībai realizēt projektus par saviem līdzekļiem, pašvaldībām būs jāizlieto savi budžeta līdzekļi SF projektu realizēšanai, liedzot finansējumu citām – ārpus SF atbalsta jomām esošām – aktivitātēm un funkcijām. Lai novērstu minētās problēmas, izstrādāti šādi priekšlikumi:

- 1) nodrošināt pašvaldības ar avansa maksājumiem projekta realizēšana laikā. Šāds risinājums dos iespēju pretendēt uz SF atbalstu arī tām pašvaldībām, kas papildus kredītsaistības vairs nevar uzņemties vai ierobežotā budžeta apjoma dēļ nevar atļauties aizņemties;
- 2) nodrošināt pašvaldības ar iespēju aizņemties vairāk par noteikto 20% limitu no budžeta, ja vien finansējums paredzēts ar ES atbalstu realizējam projekta izmaksu segšanai;
- 3) nākamajā plānošanas periodā organizēt projektu konkursus pašvaldībām ar priekšatlasī, kuru laikā tiktu atlasītas atbilstošākās idejas un „dota zaļā gaisma” projekta pieteikuma gatavošanai.

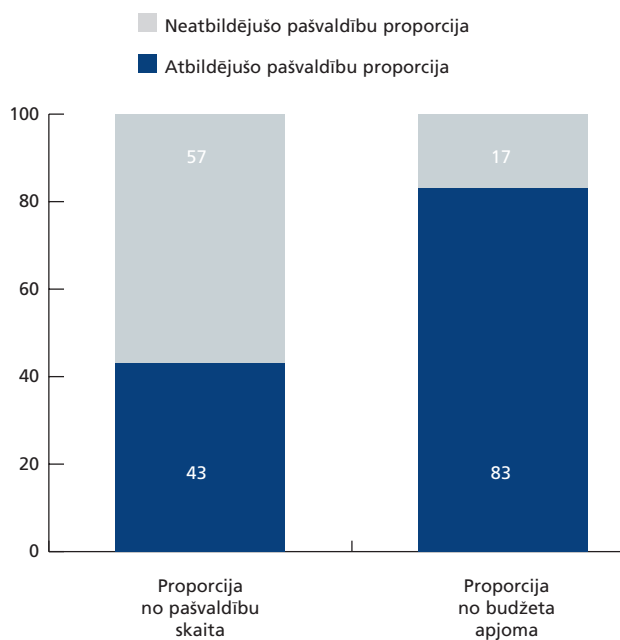
Iepriekšminētais pētījums sastāv no trim daļām. Pirmajā daļā sniegta informācija par pašvaldību finansiālo stāvokli. Otrajā daļā aprakstīta pašvaldību pieredze 2004.–2006. gada plānošanas perioda ES struktūrfondu apgūvē. Trešajā daļā apkopotas pašvaldību vajadzības, lai nākotnē varētu veiksmīgi piesaistīt investīcijas.

2. Pētījuma metode

2.1. Pašvaldību aptauja

Lai noskaidrotu Latvijas pašvaldību pieredzi ES struktūrfondu apgūvē un uzzinātu to vēlmes un vajadzības, pētījumā tika iesaistītas visas Latvijas pašvaldības – anketa tika nosūtīta pa pastu visām Latvijas pašvaldībām, kā arī tā bija pieejama elektroniskā veidā internetā. Vairumā gadījumu pašvaldības vārdā anketu aizpildīja pašvaldības attīstības nodaļas vadītājs/a vai kāds no pašvaldības darbiniekiem, kas strādā ar SF jautājumiem. 147 gadījumos anketu aizpildīja pašvaldības priekšsēdētājs/a.

1. att. Atbildējušo pašvaldību īpatsvars (procentos) no visām Latvijas pašvaldībām

Datu avoti – pētījuma ietvaros aizpildītās pašvaldību anketas, Valsts Kases informācija par Latvijas pašvaldību budžetu apjomu

2.2. Aptaujātās pašvaldības

Pavisam tika saņemtas atbildes no 234 pašvaldībām, kas ir 43% no visām Latvijā esošajām pašvaldībām. Ja par vērtēšanas kritēriju izvēlamies pašvaldību budžeta apjomu (atbildējušo pašvaldību kopējais budžeta apjoms pret visu Latvijas pašvaldību budžetu), tad aptaujā piedalījās 83% pašvaldību. Visu atbildējušo pašvaldību kopējā budžeta summa ir 611,5 milj. latu. Visu Latvijas pašvaldību 2004. gada budžeta summa ir 737,6 milj. latu, tātad pētījumā iesaistījās 83% visu Latvijas pašvaldību.

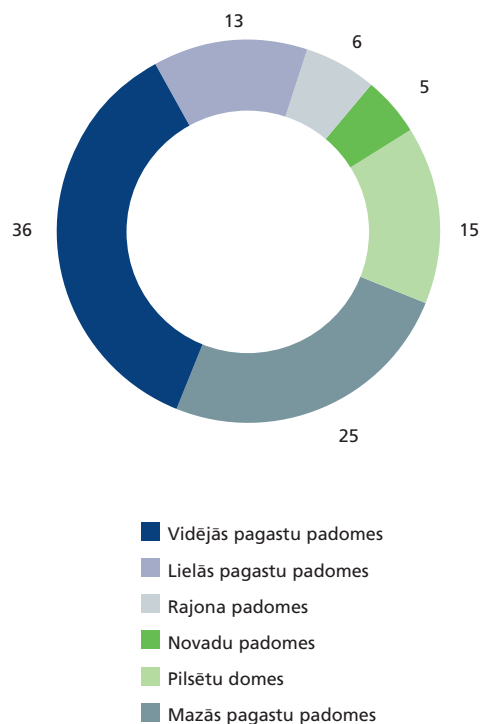
Tā kā pašvaldības Latvijā ir dažāda lieluma jeb nozīmes un tām ir dažādas funkcijas, tad precīzākai rezultātu interpretācijai tās tika sadalītas piecās grupās.

1. Mazās pagastu pašvaldības pagastu padomes ar budžetu līdz 200 000 latiem.
2. Vidējās pagastu pašvaldības – pagastu padomes ar budžetu no 200 000 līdz 500 000 latu.
3. Lielās pagastu/novadu pašvaldības – pagastu padomes un novadu domes ar budžetu vairāk nekā 500 000 latu.
4. Pilsētu domes – pētījumā piedalījās 30 šīs grupas pašvaldības.
5. Rajonu padomes – pētījumā piedalījās 13 šīs grupas pašvaldības.

Pētījuma rezultāti tika analizēti, arī visas pašvaldību grupas apvienojot.

Rezultātu analizē netika ņemti vērā statistikas izpratnē ekstrēmi jeb krasi atšķirīgi rezultāti – tādi, kas ļoti atšķiras no visiem pārējiem un tādējādi, iespējams, nepamatoti iespaido attiecīgā raksturlieluma vidējo rādītāju (piemēram, pašvaldība ar kopējo gada budžetu 200 000 latu, kas plāno turpmākajos gados īstenot projektus par vairāk kā 10 milj. latu).

2. att. Atbildējušo pašvaldību sadalījums pēc to veida procentos

3. Līdzšinējā ES struktūrfondu apguve

Pirms pētījuma rezultātu aplūkošanas šajā dokumentā tiks isumā analizēta iepriekšējā struktūrfondu apguve visās programmās.

1. tab. Struktūrfondu apguve līdz 31.03.2006.

SF	Finansējums (SF)	SF vadības komitejās saskaņotie projekti		Neapgūtais SF finansējums		Izmaksāts SF finansējuma saņēmējiem	
	LVL	LVL (SF)	% no finans.	LVL (SF)	% no finans.	LVL (SF)	% no finans.
1	2	3	4=3/2 (%)	5=2-3	6=5/2 (%)	7	8=7/2 (%)
ERAF	263 626 828	187 035 906	70,95%	76 590 922	29,05%	19 609 340	7,44%
ESF	93 293 718	64 667 792	69,32%	28 625 926	30,68%	6 860 103	7,35%
ELVGF	64 551 274	60 140 575	93,17%	4 410 699	6,83%	33 297 259	51,58%
ZVFI	17 102 647	10 551 501	61,70%	6 551 146	38,30%	6 015 931	35,18%
Kopā	438 574 467	322 395 774	73,51%	116 178 693	26,49%	65 782 633	15,00%

Datu avots – ES struktūrfondu mājas lapa: <http://www.esfondi.lv/page.php?id=652>

Kā redzams, visveiksmīgāk struktūrfondu apguve notiek ELVGF, kur līgumi nav parakstīti tikai par 6,83%, savukārt projekti ieviesti (finansējums izmaksāts projekta īstenotājam) jau par 51,58%. ERAF un ESF apguve ir līdzīga. Līgumi ir parakstīti par aptuveni 70% no pieejamā finansējuma, bet projekti ir realizēti tikai mazliet vairāk kā par 7%. Vislielākās finansējuma saņemšanas iespējas pašvaldībām ir bijušas no Valsts Programmdokumenta (VPD) 1. prioritātes „Ilgspējīgas attīstības veici-

nāšana”, kas finansēta no ERAF, kā arī nedaudz no 3. prioritātes „Cilvēkresursu attīstība un nodarbinātības veicināšana”, kas tika finansēta no ESF līdzekļiem. Aktivitātēm, kurām pašvaldībām ir bijusi iespēja iegūt ES līdzfinansējumu VPD 1. aktivitātes ietvaros, apkopoti 2. tabulā. Tajā iekļauta arī informācija par to, kāds finansējuma bijis pieejams un par kādu finansējuma apjomu ir parakstīti līgumi ar projektu pieteicējiem līdz 31.03.2006.

2. tab. VPD 1. un 3. prioritātes ietvaros pašvaldībām pieejamās aktivitātes, (LVL)

Nr.	Aktivitāte	Ieviešanas kārtība	Kopējais pasākumam/ aktivitātei pieejamais finansējums no 2004. līdz 2006. gadam, LVL	Ir noslēgti līgumi par summu LVL (kopējās attiecināmās izmaksas SF+LV)	Ir noslēgti līgumi par projektu kopējo attiecināmo summu, % no kopējā aktivitātei pieejamā finansējuma
1.1. pasākums: Vides infrastruktūras uzlabošana un tūrisma veicināšana			55 385 547,32	27 286 264,74	49,27%
1.1.1.	Ūdenssaimniecības infrastruktūras attīstība apdzīvotās vietās ar iedzīvotāju skaitu līdz 2000	Nacionālā programma	22 142 918,12	19 719 456,00	89,06%
1.1.2.	Dalitās atkritumu vākšanas punktu izveide	Atklāts projektu konkurss	1 757 010,00	0,00	0,00%
1.1.3.	Likumdošanas prasībām neatbilstošu atkritumu izgāztuvju rekultivācija	Nacionālā programma	4 216 824,00	2 818 281,00	66,83%
1.1.4.1.	Siltumapgādes sistēmu uzlabošana, samazinot sēra saturu kurināmajā	Nacionālā programma	4 946 560,04	1 585 912,74	32,06%
1.1.4.2.	Siltumapgādes sistēmu modernizācija atbilstoši vides prasībām un energo-efektivitātes paaugstināšana gan siltumapgādes sistēmas ražošanas un sadales pusē, gan gala patērētāja pusē.	Atklāts projektu konkurss	10 515 127,96	0,00	0,00%
1.1.5.	Kultūras un vēstures mantojuma efektīva izmantošana tūrisma attīstībā	Atklāts projektu konkurss	8 644 489,20	0,00	0,00%
1.1.6.	Ekotūrisma infrastruktūras attīstība potenciālajās Natura 2000 teritorijās	Nacionālā programma	3 162 618,00	3 162 615,00	100,00%

1.2.2.1.	Transporta sistēmas organizācijas optimizācija un satiksmes drošības uzlabojumi apdzīvotās vietās	Atklāts projektu konkurss	6 757 872,24	2 877 913,25	42,59%
1.2.2.2.	Rīgas pilsētas satiksmes vadības, satiksmes drošības infrastruktūras un sabiedriskā transporta vadības elementu uzlabošana	Nacionālā programma	20 935 041,99	20 327 182,00	97,10%
1.2.3.	Jūras ostu infrastruktūras un pieejamības uzlabošana	Nacionālā programma	3 467 166,17	3 393 990,97	97,89%
1.3.1.	Sabiedriskās informācijas un elektroniskās pārvaldes sistēmu attīstība	Nacionālā programma	11 459 078,66	10 956 116,00	95,61%
1.3.2.	Publisko interneta pieejas punktu attīstība	Atklāts projektu konkurss	1 909 847,38	0,00	0,00%
1.3.3.	Informācijas un sakaru tīklu attīstība ģeogrāfiski attālinātajās teritorijās, paplašinot augstas kvalitātes platjoslas tīklus	Atklāts projektu konkurss	5 729 539,33	0,00	0,00%
1.4.1.	Primārās veselības aprūpes sistēmas infrastruktūras un aprīkojuma uzlabošana	Nacionālā programma	8 952 405,91	280 000,00	119,80%
1.4.2.	Neatliekamās medicīniskās palīdzības infrastruktūras un aprīkojuma uzlabošana	Nacionālā programma		10 445 357,00	
1.4.4.	Sākotnējās profesionālās izglītības iestāžu renovācija un mācību aprīkojuma modernizācija	Nacionālā programma	8 952 405,00	2 961 025,00	93,91%
1.4.5.	Augstākās izglītības iestāžu nodrošināšana ar mūsdienīgām apmācības iekārtām, tehniku un lieldatoru tīkliem, kā arī ēku renovācija (ieskaitot pielāgošanu personām ar īpašām vajadzībām)	Nacionālā programma		5 446 000,00	

3. prioritāte: Cilvēkresursu attīstība un nodarbinātības veicināšana					
3.1. pasākums: Nodarbinātības veicināšana			53 488 398,00	7 502 563,00	14,03%
3.1.4.	Atbalsts kapacitātes stiprināšanai par darba tirgus un dzimumu līdztiesības politikas ieviešanu atbildīgajās institūcijās, informācijas izplatīšanai un izpratnes paaugstināšanai	Nacionālā programma	7 245 399,00	7 245 399,00	100,00%
3.1.5.3.	Pētījumu veikšana par sociāli atstumto grupu iespējām darba tirgū	Grantu shēma	698 663,00	257 164,00	36,81%
Pasākumā papildu pieejamais finansējums		46 516,00			
3.3.1.1.	Motivāciju programmas sociālās atstumtības riska grupām	Grantu shēma	1 715 066,00	770 349,00	44,92%
3.3.3.	Konsultācijas un apmācība komercdarbības un pašnodarbinātības uzsākānai	Grantu shēma	1 071 917,00	594 003,00	55,42%
3.3.5.2.	Sociālās rehabilitācijas programmu izstrāde un ieviešana	Grantu shēma	3 172 599,00	1 287 808,00	40,59%

Kā redzams tabulā, summas proporcija, par kuru ir noslēgti līgumi dažādām aktivitātēm ir ļoti atšķirīga. Ir aktivitātes, kurās līgumi ir noslēgti gandrīz par visu pieejamo summu (piemēram, aktivitāte 1.1.1. ūdenssaimniecības infrastruktūras attīstība apdzīvotās vietās ar iedzīvotāju ekvivalentu līdz 2000), savukārt ir arī aktivitātes, kurās līgumu slēgšana vēl nav sākusies (aktivitāte 1.1.5. Kultūras un

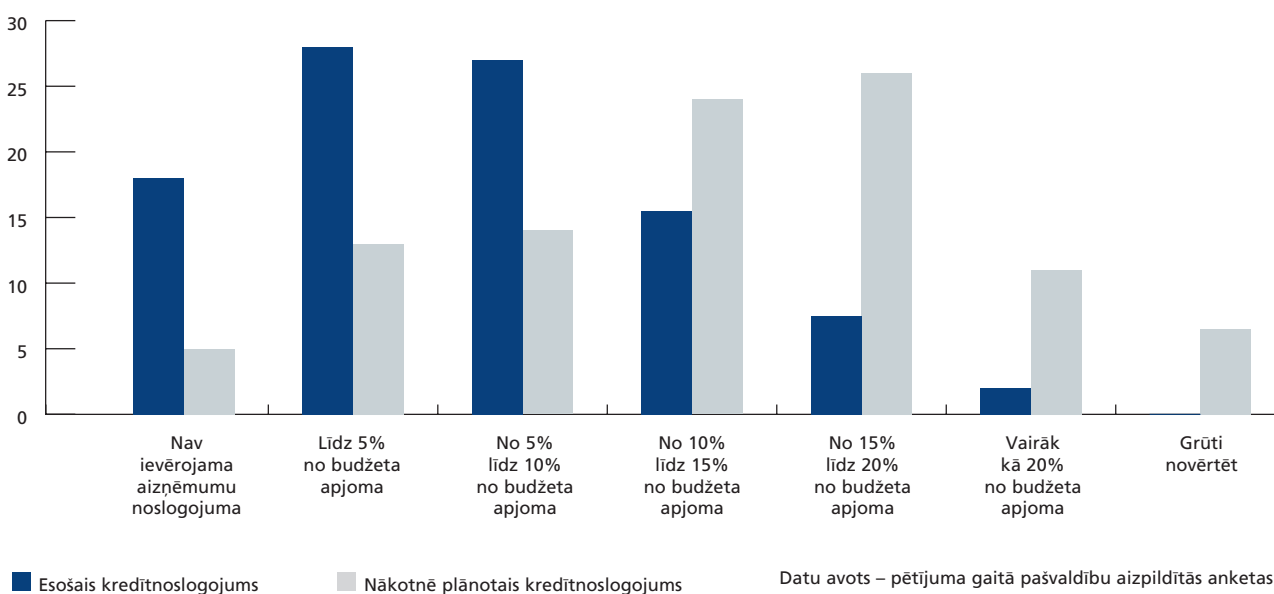
vēstures mantojuma efektīva izmantošana tūrisma attīstībā), jo projektu pieteikumu pieņemšana tikko ir beigusies vai arī vēl turpinās. Kopumā līgumi jau ir noslēgti apmēram par 61 miljonu latu no 96 miljonu latu kopējā finansējuma, uz kuru var pretendēt pašvaldības, un tas veido apmēram 65% no kopējā finansējuma (skat. 2. tab.).

4. Aptaujas rezultāti

4.1. Pašvaldību finansiālais stāvoklis

4.1.1. Plānotais pašvaldību aizņēmumu apjoms

3. att. Esošais un plānotais aptaujāto pašvaldību aizņēmumu noslogojums pret to kopējo budžeta apjomu (procentos)

Tā kā pašlaik pašvaldībām ir zems kredītnoslogojums, nākotnē tiek plānots to palielināt (3. att.). Zemajam aizdevumu noslogojumam ir konstatēti šādi iemesli:

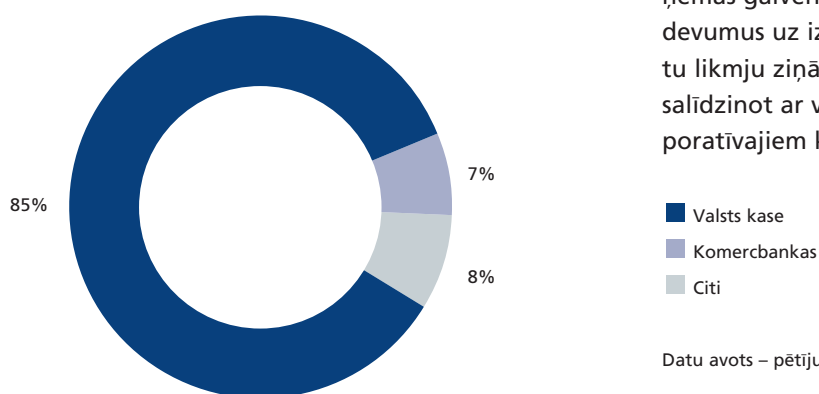
- 1) pašvaldībām ir ierobežoti brīvie līdzekļi, kurus iespējams izmantot kredīta atmaksai un kredītprocentu maksājumiem;
- 2) likumdošanā noteiktais limits, kas var tikt izsniegts pašvaldībām garantēto kredītu veidā. Valsts budžeta likums nosaka, ka pašvaldību aizņēmumiem gadā var tikt paredzēti aptuveni 37–38 milj. latu, kas 2006. gadā tika iztērēti jau līdz martam. Lai risinātu šo problēmu, ES līdzfinansējuma apguvei papildus tika piešķirti 12 milj. latu.

Savukārt aizņēmumu noslogojuma pieaugumam ir šādi iemesli – pašvaldībām vēl tuvākajā nākotnē būs jārealizē projekti, kas ir iesniegti un pašlaik notiek to vērtēšana. Līdz 2005. gada beigām ar ES līdzfinansējumu ir realizēti projekti tikai par 52 milj. latu, lai gan kopumā ir bijuši pieteikti projekti par 252 milj. latu. Tas nozīmē, ka pašvaldībām būtu nepieciešami vismaz 40 milj. latu aizņēmumu, lai finansētu visus atlikušos projektus, ja tie visi tiek akceptēti (pieņemot, ka visu projektu pašvaldību pašfinansējuma likme būs 20%, pašvaldības aizņemas pilnīgi visu pašfinansējuma daļu un tām nav jāveic projekta priekšfinansēšana).

Kā redzams 3. att., visvairāk pašvaldību plāno savu aizņēmumu noslogojumu paaugstināt līdz 15–20%. 11% pašvaldību uzskata, ka, ja tiktu atcelts ierobežojums par 20% aizņēmumu noslogojumu, tās varētu atļauties arī lielāku kredītnoslogojumu.

4.1.2. Aizņēmumu avoti

4. att. Aptaujāto pašvaldību aizņēmumu avoti

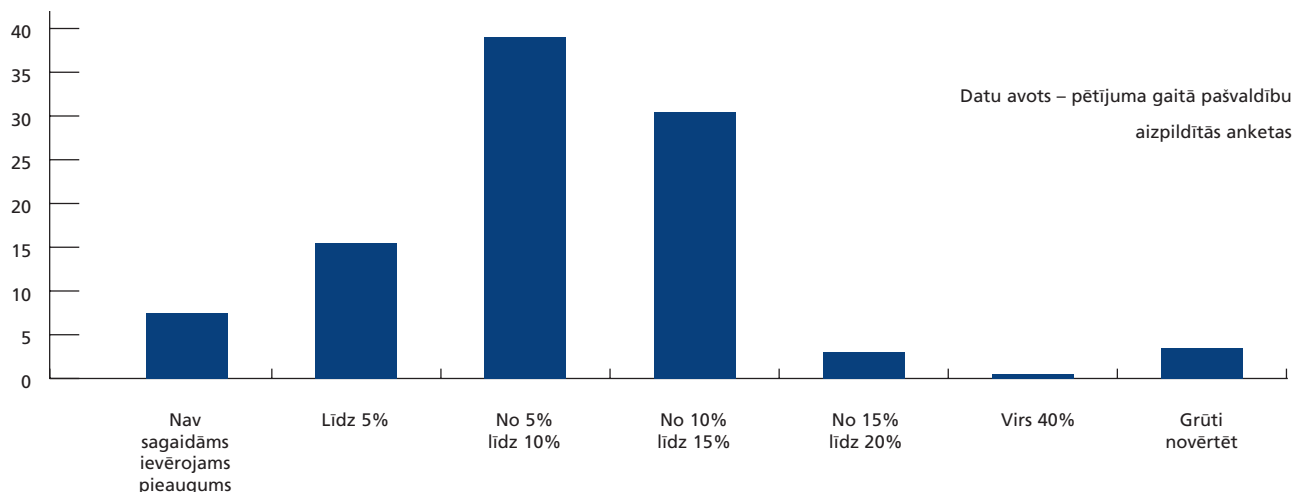
Kā redzams grafikā, visas aptaujātās pašvaldības aizņemas galvenokārt no Valsts kases, jo tā piedāvā aizdevumus uz izdevīgākiem nosacījumiem gan procentu likmju ziņā, gan arī nepieciešamo garantiju ziņā, salīdzinot ar vidējo komercbanku piedāvājumu korporatīvajiem klientiem.

- Valsts kase
- Komercbankas
- Citi

Datu avots – pētījuma gaitā pašvaldību aizpildītās anketas

4.1.3. Plānotais pašvaldību budžeta pieaugums

5. att. Aptaujāto pašvaldību plānotais budžeta pieaugums procentos pret iepriekšējā gada budžeta apjomu

Datu avots – pētījuma gaitā pašvaldību aizpildītās anketas

Kā redzams 5. attēlā, visvairāk aptaujāto pašvaldību plāno, ka to ikgadējie budžeti pieaugs par 5–10% vai arī par 10–25% gadā. Paredzams, ka

pašvaldību budžets palielināsies, jo, pieaugot labklājībai valstī, pieaugs arī pašvaldību nodokļu ienēmumi.

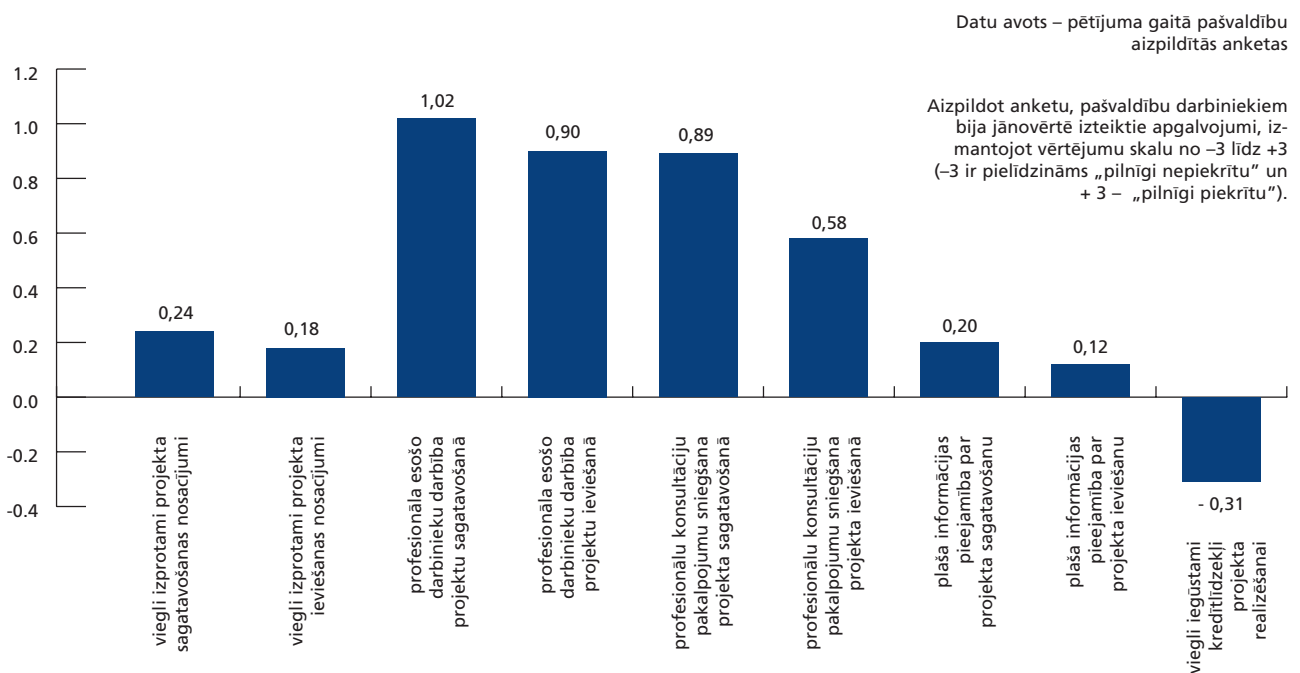
4.1.4. Secinājumi

Pašvaldībām pašlaik ir salīdzinoši neliels aizdevumu noslogojums attiecībā pret kopējo budžeta apjomu (vidēji 5–10% no budžeta), bet pašvaldības plāno to paaugstināt vidēji par 5–10 procentpunktiem tuvākajos gados.

4.2. Projektu sagatavošanas pieredze

4.2.1. Projektu sagatavošanu un ieviešanu veicinošie un bremzējošie faktori

6. att. Pašvaldību projektu sagatavošanas un ieviešanas veiksmes faktoru novērtējums

Visaugstāk pašvaldības vērtē sevi – savu darbinieku darbību projektu sagatavošanā (1,02) un realizēšanā (0,90), kā negatīvais faktors tiek minēts tas, ka ir grūti iegūt kredītlīdzekļus projektu realizācijai. Šo faktoru, kā negatīvu min visu veidu pašvaldības.

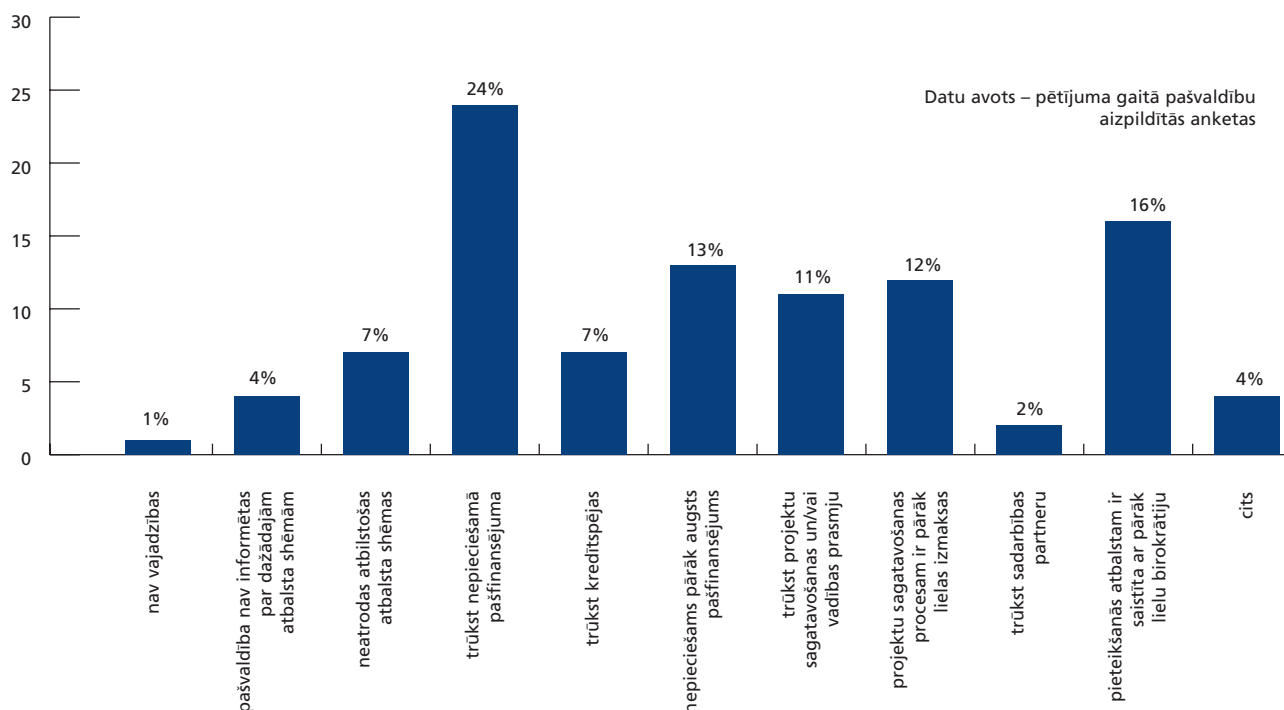
Mazās pagastu pašvaldības visaugstāk ir novērtējušas darbinieku aktivitātes projekta sagatavošanā un realizēšanā (attiecīgi 1,20 un 1,06), savukārt vidējās pagastu pašvaldības kā svarīgākās ir minējušas profesionāļu konsultācijas (0,79), lielās pagastu/novadu pašvaldības un pilsētu domes visaugstāk ir novērtējušas darbinieku ieguldījumu. Rajonu padomes atšķiras no pārējām pašvaldībām ar to, ka tās minējušas visvairāk negatīvo faktoru, kur viszemāk vērtētie faktori ir projektu sagatavošanas nosacījumu neizpratne (-0,5), kas, iespējams, rodas tādēļ, ka informācija par projektu sagatavošanu ir grūti pieejama.

Viens no ieteikumiem būtu pārdomāt projektu iste-

nošanas mehānismu, kas palīdzētu pašvaldībām iegūt kredītlīdzekļus projektu un speciālus aizdevumus ES līdzfinansēto projektu realizācijai. Kā otra alternatīva izskatāma avansa maksājumu nodrošināšana projekta istenošanas laikā.

4.2.2. Projektu sagatavošanu un ieviešanu kavējošie apstākļi

7. att. Apstākļi, kas kavē sagatavot lielāku projektu skaitu

Ceturrtā daļa pašvaldību par lielāko kavēkli projektu sagatavošanā un īstenošanā uzskata trūkstošo pašfinansējumu (24%). Trūkstošais pašfinansējuma apjoms izriet arī no iepriekšējiem apgalvojumiem, kur pašvaldības norāda, ka tām ir grūtības ar kredītdzekļu piesaisti.

Otrs lielākais kavēklis ir „birokrātiskā barjera”, kas ir jāpārvar, sagatavojot projektu pieteikumus (16% atbilžu). Šī „birokrātiskā barjera” rada arī papildus izmaksas pašvaldībām, jo projektu sagatavošana ir laikietilpīga un bieži ir jāalgo projekta sagatavošanas speciālisti. Projektu realizēšanu negatīvi ietekmē arī sarežģītās prasības, kas jāizpilda, izstrādājot projektu, kā arī ilgais atskaišu sagatavošanas process un līguma grozījumu saskaņošana.

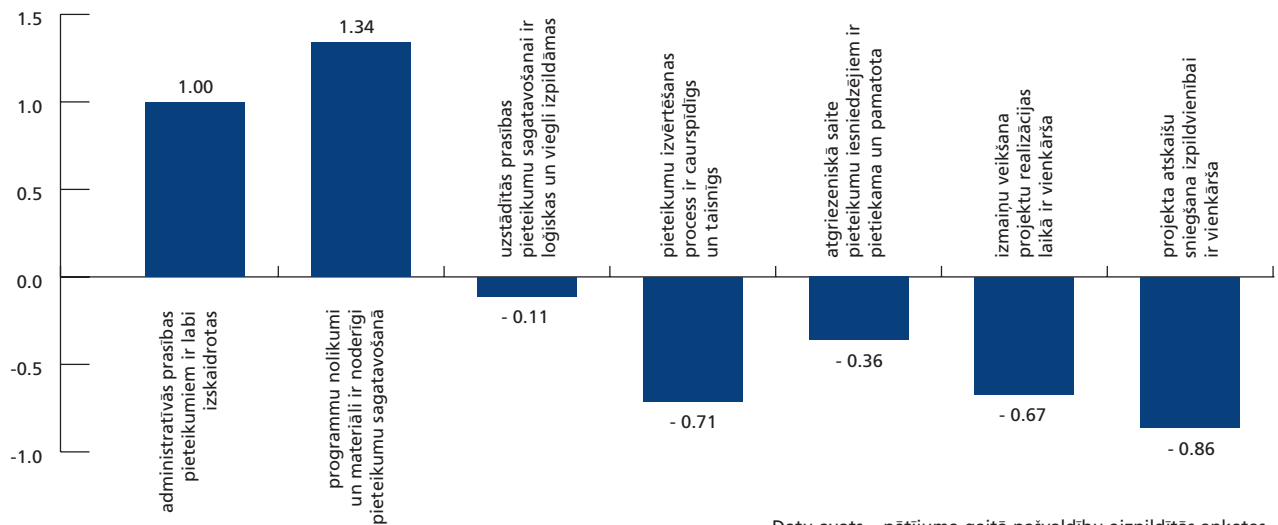
Kā kavējošus faktorus pašvaldības min trūkstošās projektu sagatavošanas un vadības prasmes un augstās projektu sagatavošanas izmaksas. Faktiski

šie abi faktori korelē, jo pašvaldības, kuru darbiniekiem nav projektu sagatavošanas prasmes, pērk konsultantu pakalpojumus, kas arī rada lielās projekta sagatavošanas izmaksas.

4.2.3. Aptaujāto pašvaldību pieredze projektu sagatavošanā un ieviešanā

8. att. Pašvaldību pieredze projektu sagatavošanā un ieviešanā

Datu avots – pētījuma gaitā pašvaldību aizpildītās anketas

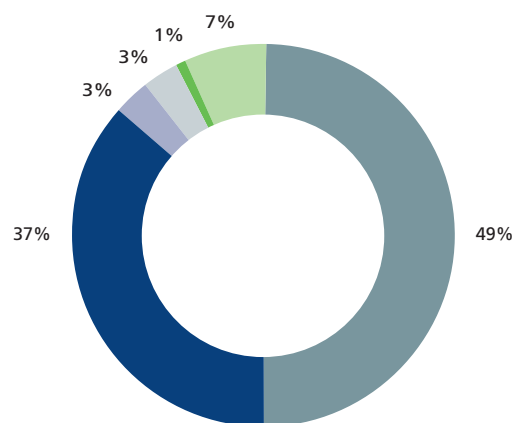
Arī šajā attēlā redzami faktori pašvaldībām bija jānovērtē skalā no –3 līdz +3.

Visās aptaujāto pašvaldību grupās **visaugstāk tiek vērtēts programmu nolikumu un materiālu noderīgums pieteikumu sagatavošanā (1,34)**. Kā otrs pozitīvais punkts tiek minēts tas, ka administratīvās prasības ir pietiekami skaidras (1,00). Savukārt negatīvi

pašvaldības vērtē projekta atskaišu iesniegšanas procedūru (–0,86), pieteikuma vērtēšanas procesa caurredzamību un taisnīgumu, kā arī grozījumu veikšanu projektos. Pašvaldības uzskata, ka prasības pieteikumu sagatavošanai nav loģiskas un atgriezeniskā saite ar SF administrējošām institūcijām nav pietiekama un pamatota.

4.2.4. Pašfinansējuma nodrošinājuma avoti ES līdzfinansētajiem projektiem

9. att. Līdzekļi, no kuriem pašvaldības parasti garantē finansējumu ES līdzfinansētajiem projektiem

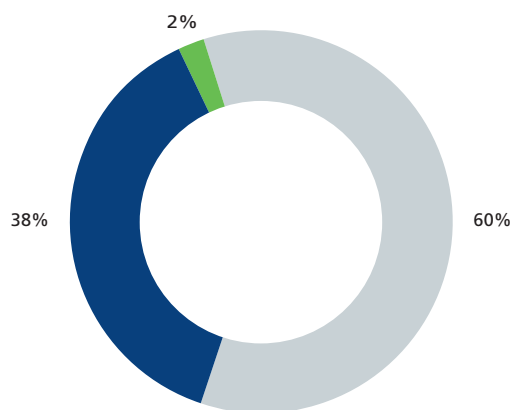
- pašvaldības budžets
- Valsts kases aizņēmuma līdzekļi
- komercbanku aizņēmuma līdzekļi
- publisko partneru līdzfinansējums
- privāto partneru līdzfinansējums
- citi

Datu avots – pētījuma gaitā pašvaldību aizpildītās anketas

Visās aptaujāto pašvaldību grupās **par galveno pašfinansējuma avotu ir izmantoti pašvaldības budžeta līdzekļi (49%)** un aizņēmuma līdzekļi no Valsts kases (37%).

4.2.5. Informācijas pietiekamība par atbalsta programmām

10. att. Informācijas pietiekamība par dažādām atbalsta programmām

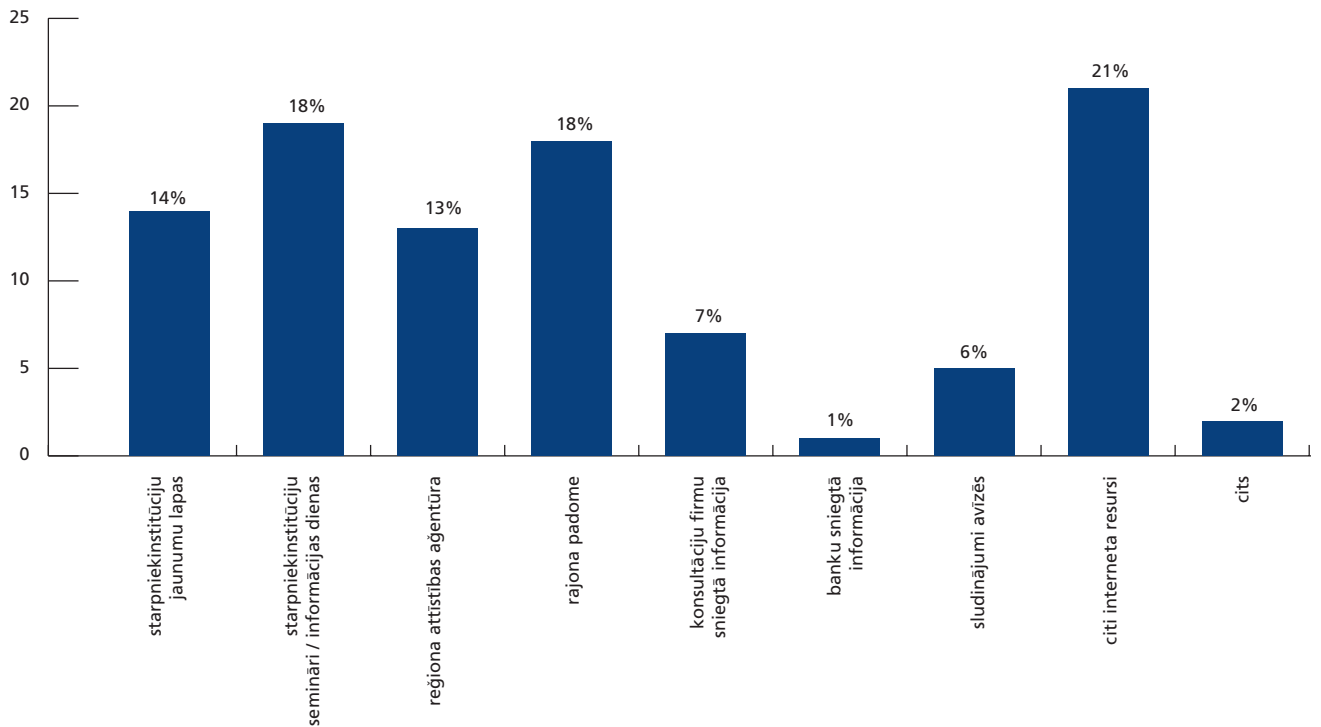
- Informācija ir pietiekama
- Informācija nav pietiekama
- Nav bijusi interese

Datu avots – pētījuma gaitā pašvaldību aizpildītās anketas

Kā redzams 10. attēlā, vairumam pašvaldību informācija par atbalsta programmām ir pietiekama. Taču 38% pašvaldību uzskata, ka informācija nav pietiekama. Tikai 2% pašvaldību nav bijusi interese par atbalsta programmām.

4.2.6. Informācijas avoti par atbalsta programmām

11. att. Informācijas avoti par atbalsta programmām

Datu avots – pētījuma gaitā pašvaldību aizpildītās anketas

Kopumā **populārākais informācijas avots par atbalsta programmām ir dažādi interneta resursi** (21%, skat. 11. att.)

Mazajām pagastu pašvaldībām svarīgākie informācijas avoti ir bijuši starpniekinstitūciju semināri un ra-

jonu padomju sniegtā informācija (abos gadījumos 18% atbilžu). Savukārt vismazāk pašvaldību ir atbildējušas, ka tās saņēmušas informāciju no bankām (1%) un sludinājumiem avīzēs (6%).

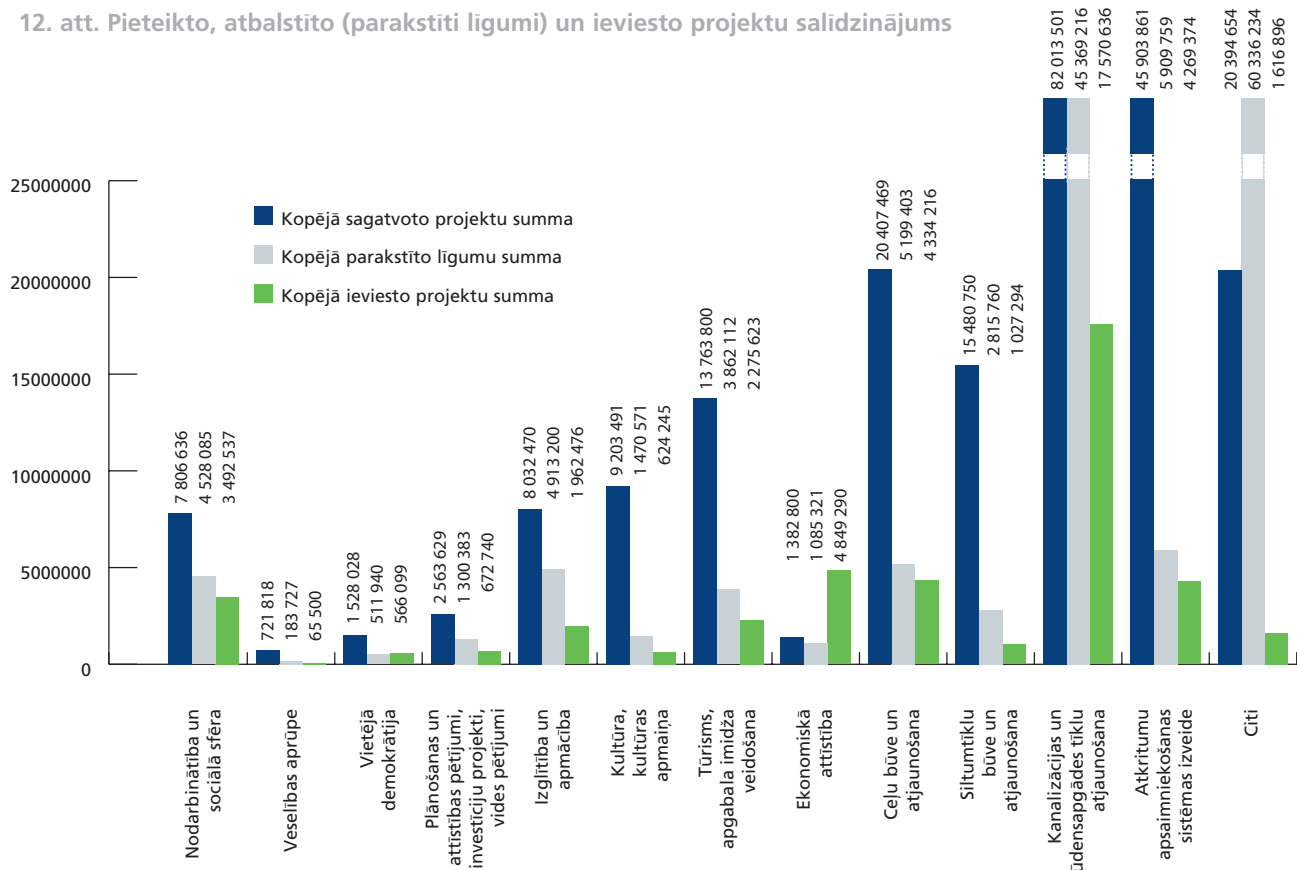
4.2.7. Secinājumi

Pašvaldības kā pozitīvus faktorus, kas palīdzējuši tām sagatavot un īstenot projektus, min savu darbinieku un konsultantu profesionalitāti. Par traucējošiem faktoriem tiek uzskatīti: 1) grūti pieejamie kredītlīdzekļi projektu īstenošanai un pašfinansējumam, 2) lielā birokrātija, 3) trūkstošās projektu sagatavošanas un vadības prasmes, 4) lielās projektu sagatavošanas izmaksas. Vairākums pašvaldību uzskata, ka prasības pieteikumu sagatavošanai nav loģiskas, pieteikumu izvērtēšanas process nav caurspīdīgs un taisnīgs, bet projekta atskaišu iesniegšana ir sarežģīta. 60% pašvaldību ir bijusi pietiekama informācija par dažādām atbalsta programmām, bet 38% pašvaldību uzsver, ka informācija nav pietiekama.

4.3. Aptaujāto pašvaldību sagatavotie un realizētie projekti

4.3.1. Projektu sagatavošana un ieviešana

12. att. Pieteikto, atbalstīto (parakstīti līgumi) un ieviesto projektu salīdzinājums

12. attēlā redzams, ka visvairāk ES līdzfinansējuma pašvaldības ir piesaistījušas nozarēs, kas saistītas ar atkritumu apsaimniekošanas sistēmas izveidi, kanalizācijas un ūdensapgādes tīklu atjaunošanu, kā arī siltumtīklu būvi un atjaunošanu, ceļu būvi. Salīdzinoši neliels sagatavoto projektu apjoms ir tādās jomās kā veselības aprūpe, vietējās demokrātijas attīstība, izglītība un apmācība, kā arī dažādu pētījumu veikšana, jo šie projekti nav tik apjomīgi kā, piemēram, atkritumu apsaimniekošanas sistēmu izveide.

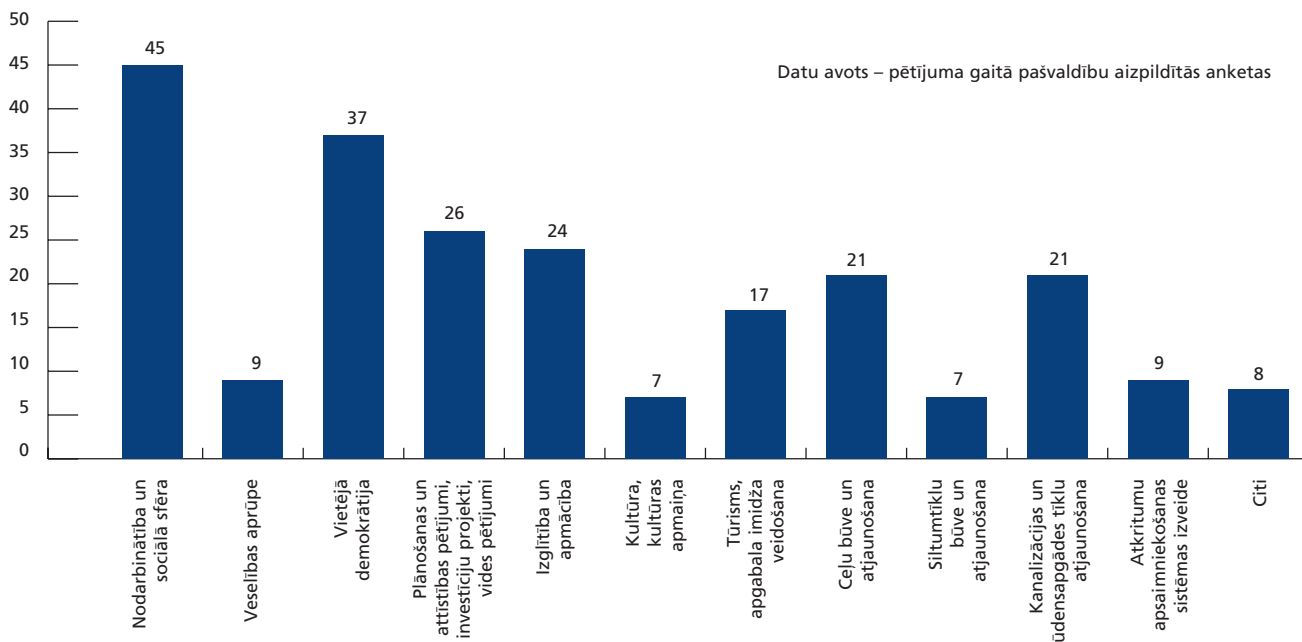
Finansiāli apjomīgākos līgumus ar starpniek institūcijām pašvaldības ir parakstījušas kanalizācijas un ūdensapgādes tīklu atjaunošanas un atkritumu apsaimniekošanas tīklu izveides sfērā, kā arī citās pašvaldībām svarīgās jomās, kas nav minētas 12. attēlā (piemēram, pilsētas apgaismošanas sistēma).

Vislielākais ar ES līdzfinansējumu realizēto projektu

apjoms ir kanalizācijas un ūdensapgādes tīklu atjaunošanas (LVL 17,5 milj.) un ekonomiskās attīstības (LVL 4,8 milj.) jomā (vidējo ieviesto projektu summu ekonomiskās attīstības jomā nozīmīgi ietekmē lielo pagastu piesaistītais finansējuma apjoms – LVL 4,4 milj.).

Tālāk sniegsim ieskatu projektu īstenošanā. Kā redzams 12. attēlā, vairākās nozarēs, piemēram, kanalizācijas un ūdenssaimniecības sistēmas atjaunošana, ir atbalstīti (noslēgti līgumi) projekti, kas sastāda jau vairāk par pusi no visiem iesniegtajiem projektiem. Šajā nozarē ir arī salīdzinoši liels realizēto projektu īpatsvars. Atsevišķās nozarēs ir vērojama tendence, ka parakstīto līgumu apjoms ir lielāks par pašvaldību iesniegto projektu apjomu. Šāda situācija ir skaidrojama ar to, ka daļa finansējuma sadalīta nacionālo programmu nevis atklāto projektu konkursu ietvaros.

13. att. Realizēto projektu proporcija pret iesniegtajiem projektiem, lai iegūtu ES līdzfinansējumu (procentos)

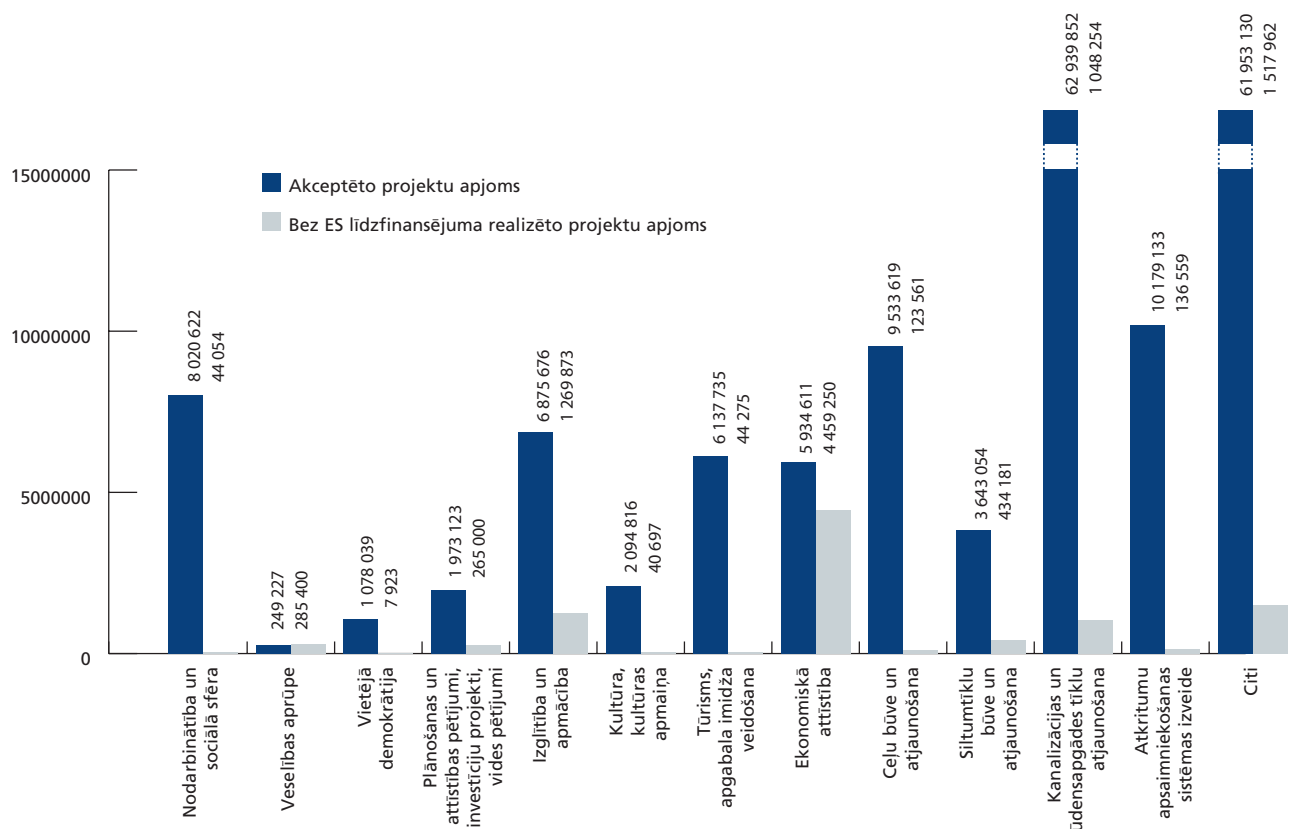

Salīdzinot aptaujāto pašvaldību realizēto projektu kopējo finansiālo apjomu ar pieteikto projektu apjomu, redzams, ka kopumā ir realizēti 19% pieteikto projektu.

Šāda salīdzinoši zema proporcija ir tāpēc, ka projektu konkursos visbiežāk ir liela konkurence un ne visi projekti tiek akceptēti, turklāt daļa projektu vēl tiek vērtēti.

4.3.2. Projektu ieviešana bez ES struktūrfondu līdzfinansējuma

14. att. Salīdzinājums starp aptaujāto pašvaldību ES līdzfinansējumu saņēmušajiem un bez ES realizētajiem projektiem (kopējās summas LVL)

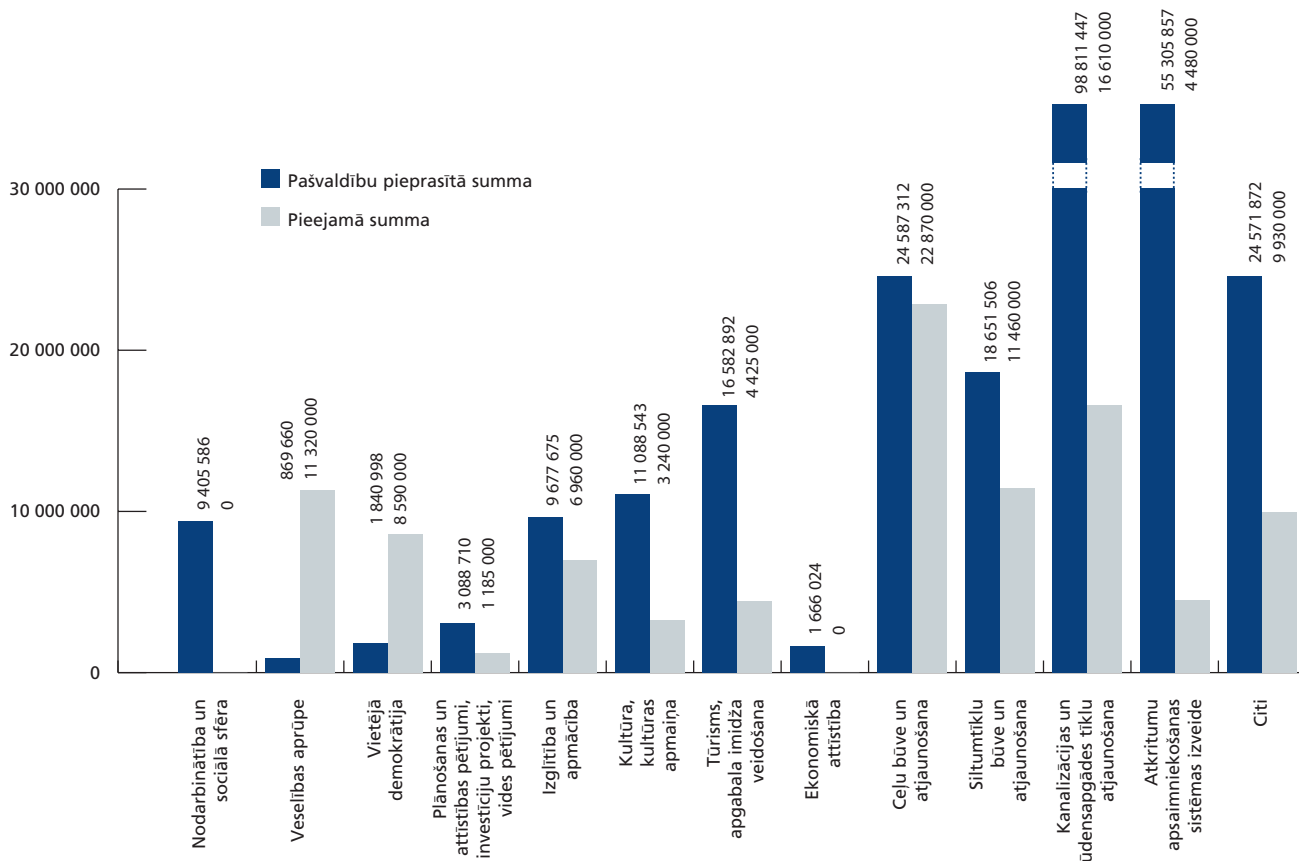
Datu avots – pētījuma gaitā pašvaldību aizpildītās anketas

Salīdzinot realizēto projektu skaitu bez ES finansējuma ar kopējo akceptēto projektu skaitu (atbalstītie un jau īstenotie projekti) pašvaldībās, ir redzams, ka pašvaldības bez ES atbalsta ir realizējušas tikai 5,60% projektu, salīdzinot ar akceptēto projektu apjomu ES līdzfinansējuma iegūšanai.

Daudz šādu projektu ir veselības aprūpē (sk.14. att.) – pašvaldībām bijušas ierobežotas iespējas pieteikt savus projektus šajā jomā, jo bijis pieejams salīdzinoši mazs finansējums, un tādēļ tās projektus ir realizējušas pašas.

4.3.3. Pašvaldību pieprasīto ES līdzekļu salīdzinājums ar 2004.–2006. g pieejamajiem līdzekļiem

15. att. Pašvaldību pieprasītā ES līdzfinansējuma apjoma 2004.–2006. gadā salīdzinājums ar pieejamo ES līdzfinansējumu (LVL)

Datu avots – pētījuma gaitā pašvaldību aizpildītās anketas; 2004.–2006. gada plānošanas perioda vienotā programmdokumenta papildinājums

Kā redzams 15. attēlā, pašvaldības visās nozarēs galvenokārt ir pieprasījušas vairāk finansējuma nekā ir pieejams ERAF 1. un 3. prioritātes ietvaros. Vislielākais naudas līdzekļu trūkums ir vērojams ka-

nalizācijas un ūdensapgādes tīklu atjaunošanā. Pašvaldības savukārt nav pieteikušās uz visu pieejamo summu veselības aprūpes un vietējās demokrātijas attīstības jomā.

4.4. Pašvaldību vajadzības nākotnes projektu realizēšanai

Aptaujājot pašvaldības par nākotnē plānotajiem projektiem, kuriem tās vēlas piesaistīt ES līdzfinansējumu, tika izmantots šāds dalījums:

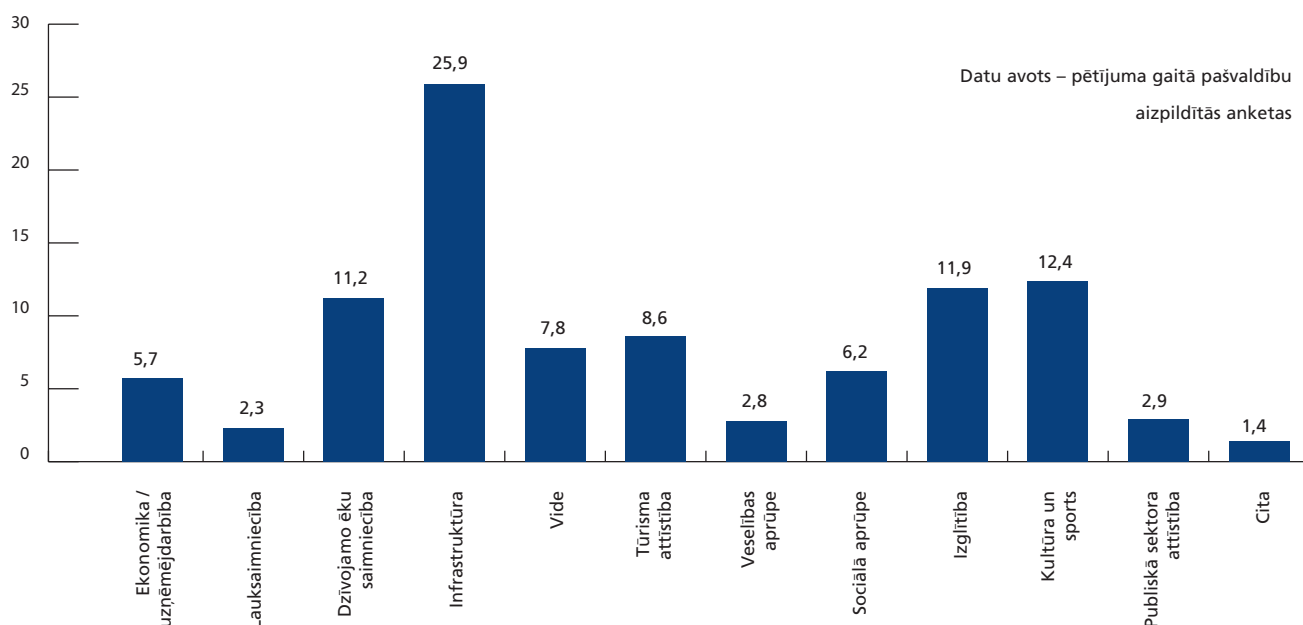
- investīciju projekti – projekti, kuru realizācijas gaitā rodas pamatlīdzeklis vai arī tiek palielināta esošā pamatlīdzekļa vērtība

(piemēram, jauna ceļa izbūve vai ēkas renovācija);

- neinvestīciju projekti – projekti, kuru īstenošanas rezultātā nerodas ipārmaiņas pamatlīdzekļu uzskaitē, piemēram, cilvēkresursu apmācība vai pētījumu veikšana.

4.4.1. Plānotais investīciju projektu sadalījums pa nozarēm 2007.–2013. gadam

16. att. Plānotais investīciju projektu sadalījums pa nozarēm 2007.–2013. gadam (procentos)

Attēlā ir redzams investīciju projektu sadalījums 2007.–2013. gadam pa nozarēm visās aptaujātajās pašvaldībās. **Vairāk kā ceturtdaļa (25,9%) visu projektu ir plānoti tieši infrastruktūras jomā.** Ar diezgan līdzīgu projektu skaita proporciju nākamā ir kultūra un sports (12,4%), izglītība (11,9%) un dzīvotāju ēku saimniecība (11,2%).

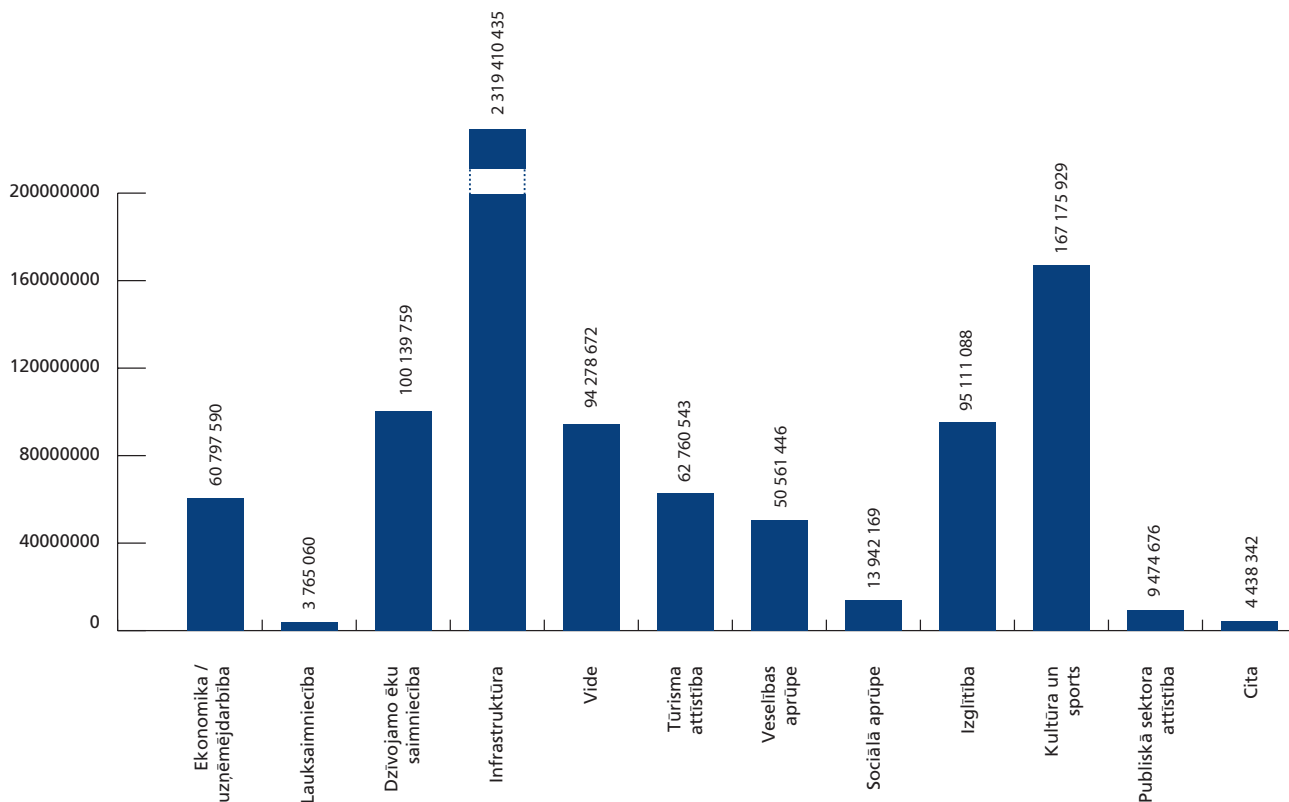
Vismazāk investīciju projektu nākamajos septiņos gados, izmantojot ES struktūrfondus, pašvaldības plāno īstenot lauksaimniecības nozarē (2,3%), vese-

lības aprūpes (2,8%) un publiskā sektora attīstībā (2,9%). Investīcijas lauksaimniecībā ar SF atbalstu pamatā veic paši zemnieki, tāpēc pašvaldības netiek uzrādītas kā investori. Pašvaldību funkcijās neietilpst veselības aprūpes nodrošināšana, tāpēc pašvaldības neplāno investīcijas šajā jomā un cer uz Veselības ministrijas aktivitāti. Savukārt investīcijas publiskā sektora attīstībai ar ES fondu atbalstu iespējams veikt tikai informācijas tehnoloģiju infrastruktūras attīstības jomā.

4.4.2. Nepieciešamais finansējums investīciju projektiem 2007.–2013. gadam

17. att. Nepieciešamais finansējums investīciju projektiem 2007.–2013. gadā (LVL)

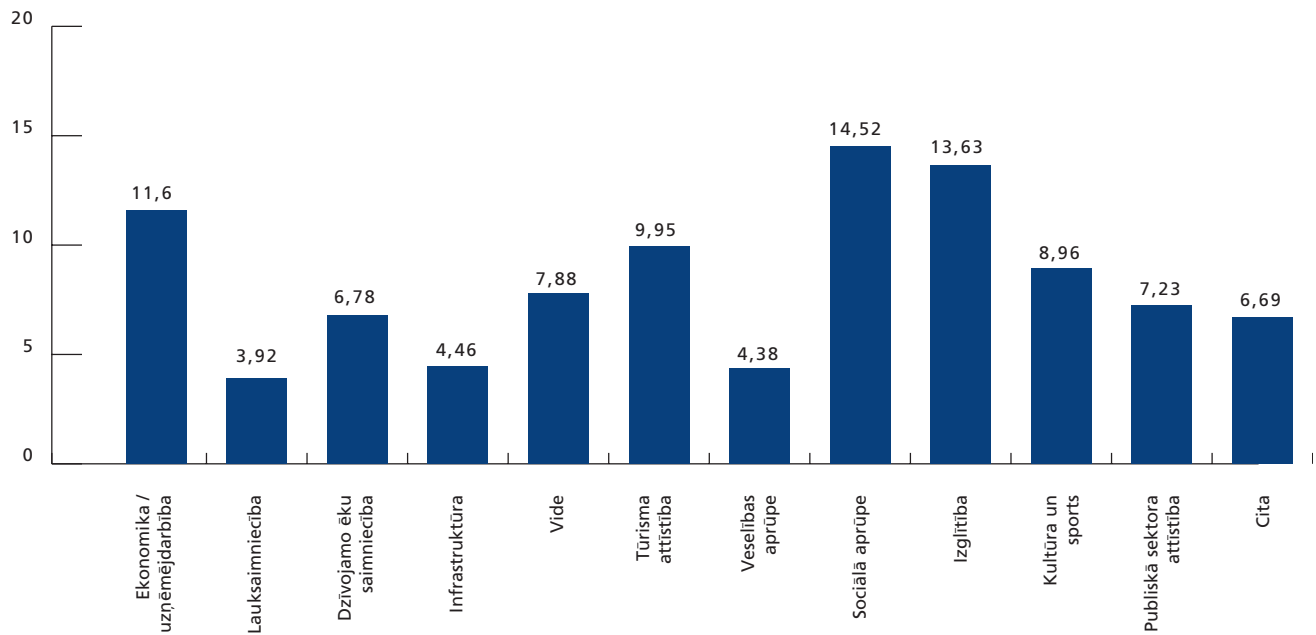
Datu avots – pētījuma gaitā pašvaldību aizpildītās anketas

Grafikā ir attēlots nepieciešamais finansējums investīciju projektiem turpmākajos septiņos gados visās pašvaldībās kopā. Vislielākā kopējā nepieciešamā summa ir projektiem infrastruktūras jomā – 2,3 miljardi latu. Lielu daļu šīs summas sastāda plānotie lie-

lo pilsētu infrastruktūras projekti, kas sastāda apmēram 1,8 miljardus latu. Infrastruktūras projektiem seko investīcijas kultūras un sporta nozarē (LVL 167 milj.), dzīvojamo ēku saimniecības sakārtošanā (LVL 100 milj.) un izglītības nozarē (LVL 95 milj.).

4.4.3. Plānotais neinvestīciju projektu sadalījums pa nozarēm

18. att. Plānotais neinvestīciju projektu sadalījums 2007.–2013. gadā (procentos)

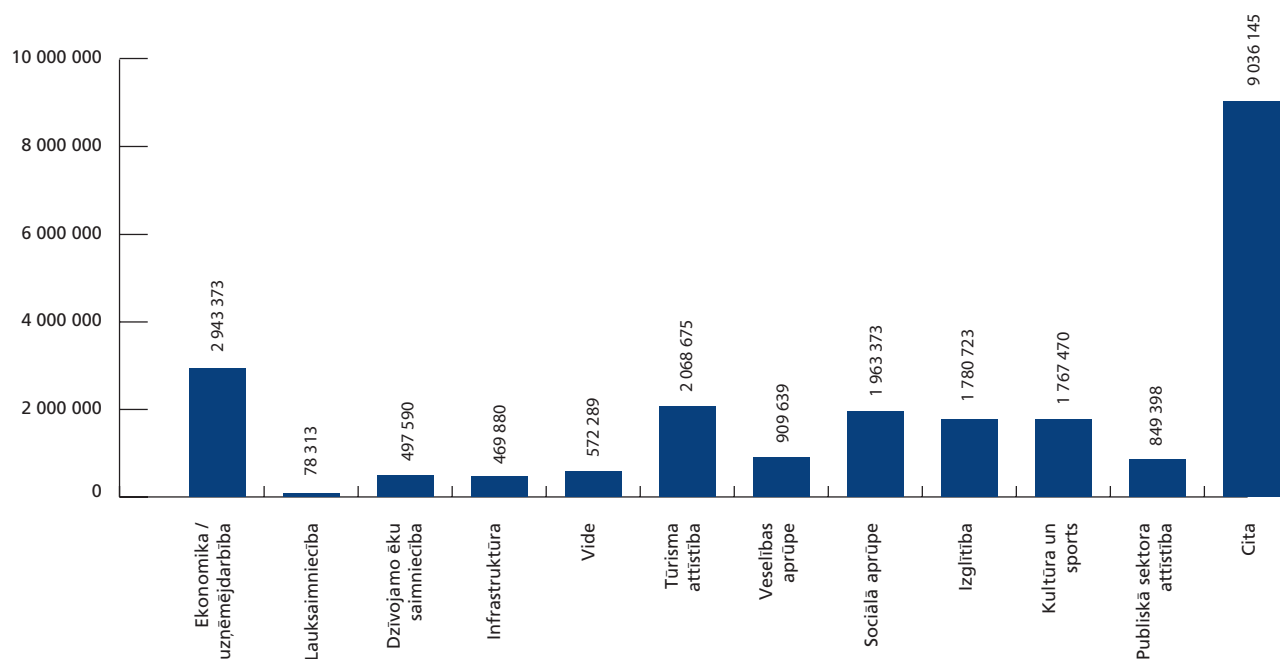
Datu avots – pētījuma gaitā pašvaldību aizpildītās anketas

Attēlā redzams, ka pašvaldības 2007.–2013. gadā visvairāk neinvestīciju projektus plāno realizēt sociālās aprūpes (14,52%) un izglītības sfērā (13,63%), kurām seko ekonomikas/uzņēmējdarbības

sfēra ar 11,6% plānoto projektu. Vismazāk projektu plānots īstenot veselības aprūpes (4,38%), infrastruktūras sakārtošanas (4,46%) un lauksaimniecības (3,92%) jomā.

4.4.4. Nepieciešamais finansējums neinvestīciju projektiem

19. att. Nepieciešamais finansējums neinvestīciju projektiem 2007.–2013. gadā (LVL) visās aptaujātajās pašvaldībās kopā (LVL)

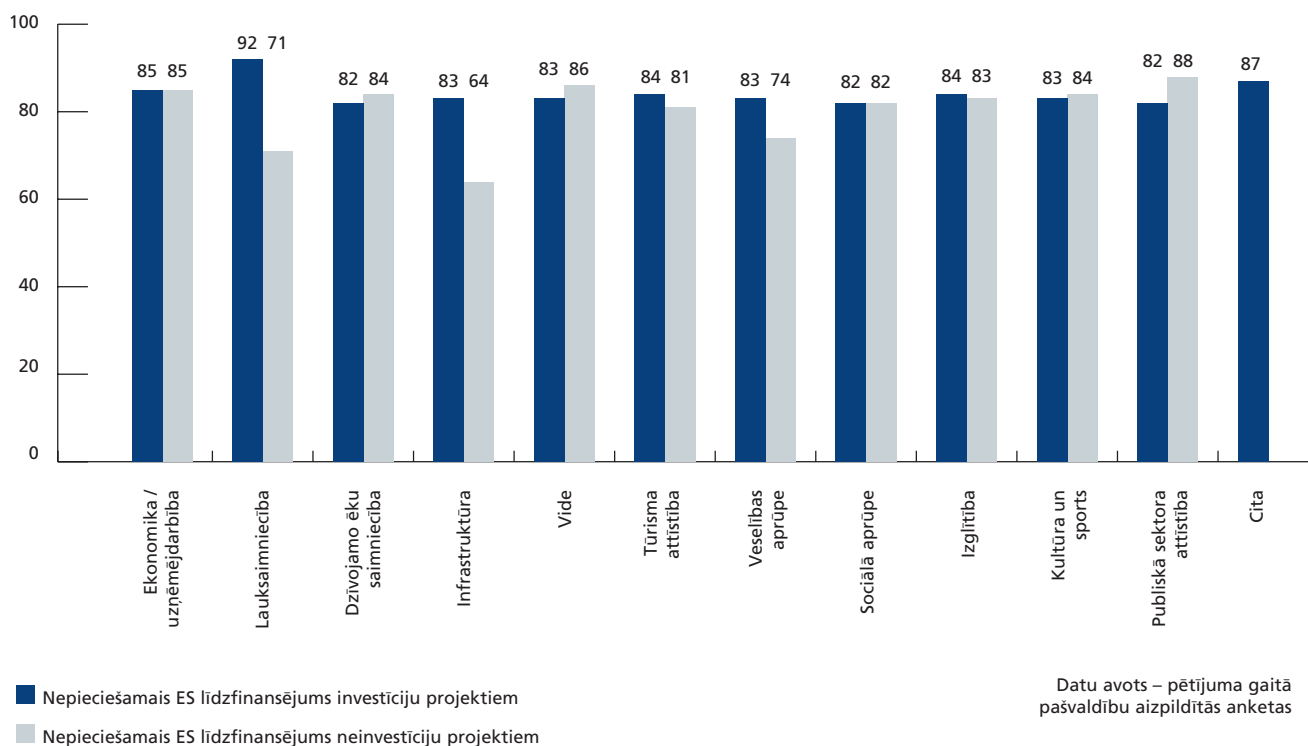
Datu avots – pētījuma gaitā pašvaldību aizpildītās anketas

Attēlā ir parādīts nepieciešamais finansējums neinvestīciju projektiem pašvaldībām nākamajos septiņos gados. Vislielākais nepieciešamais finansējums ir ekonomikas/uzņēmējdarbības attīstības sfērā (LVL 2,9 milj.), kurai seko tūrisma attīstība (LVL 2,1 milj.) un sociālā aprūpe (LVL 2 milj.) Ekonomikas jomā pašvaldībām nepieciešamais lielais finansējuma apjoms varētu būt skaidrojams šādi:

- pašreizējā SF periodā šādām aktivitātēm ir atvēlēts relatīvi mazs finansējums – tikai divu aktivitāšu ietvaros (Motivāciju programmas sociālās atstumtības riska grupām un Konsultācijas un apmācība komercdarbības un pašnodarbinātības uzsākšanai), tādējādi nespējot apmierināt pieprasījumu pēc līdzekļiem un aktivitātēm uzņēmējdarbības veicināšanas jomā;
- pašvaldības plāno nākotnē īstenot dažādus uzņēmējdarbības vides, tai skaitā infrastruktūras sakārtošanas projektus, kā arī pētīt publiskās privātas partnerības iespējas, kur būs nepieciešams veikt apjomīgu tehniski ekonomisku analīzi.

4.4.5. ES struktūrfondu atbalsts, kas pašvaldībām būtu nepieciešams plānoto projektu realizācijai

20. att. ES finansējuma daļa vidēji vienam investīciju projektam, kas ir nepieciešama pašvaldībām šā projekta realizācijai nākotnē

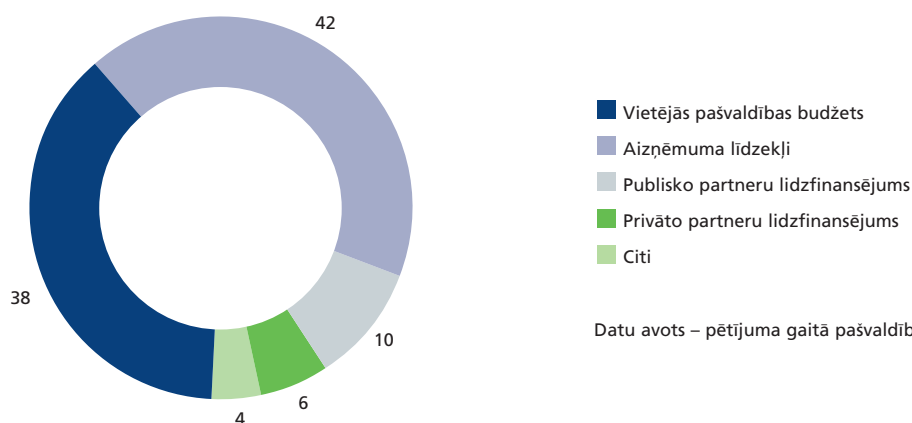

Attēlā redzama nepieciešamā ES finansējuma daļa, lai pašvaldība spētu plānoto projektu realizēt. Kopumā redzams, ka gan investīciju, gan neinvestīciju projektiem **nepieciešamā ES līdzfinansējuma likme svārstās robežās no 70% līdz 85%**. Kā izņēmums ir jāmin infrastruktūras sakaārtošana, kur pašvaldībām

ir nepieciešama relatīvi zemāka ES līdzfinansējuma likme, jo pašvaldības infrastruktūras projektiem jau ir rezervējušas daļu sava budžeta. Tas norāda arī uz to, ka investīcijas infrastruktūrā ir pašvaldību prioritāte un šīm aktivitātēm nepieciešamais finansējums būs piejams.

4.4.6. Finansējuma avoti plānoto projektu pašfinansējuma daļas segšanai

21. att. Līdzekļi, no kuriem gandrīz visās pašvaldībās tiek plānota iepriekš minēto jomu/projektu finansēšana (procentos)

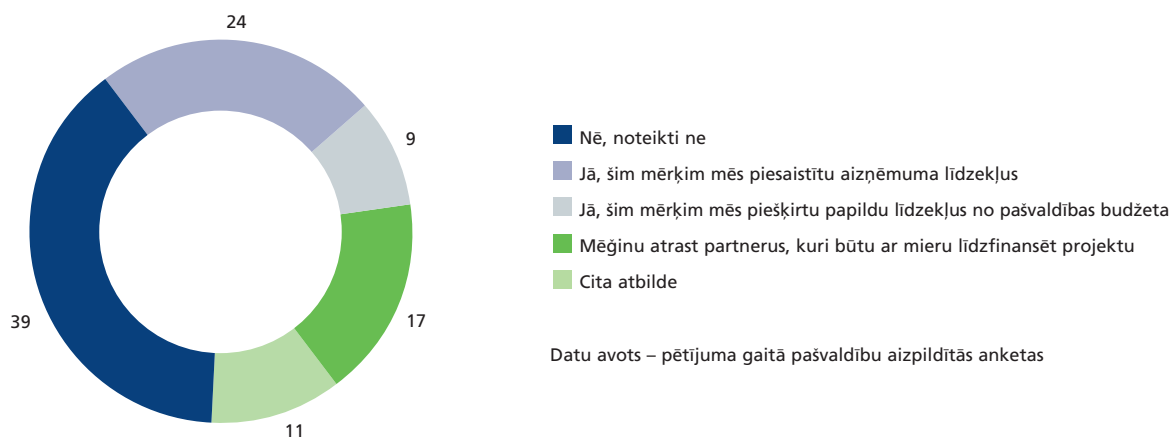
Datu avots – pētījuma gaitā pašvaldību aizpildītās anketas

Vidēji visās pašvaldību grupās visvairāk projektu ir plānots finansēt galvenokārt no aizņēmuma (42%) un vietējā pašvaldības budžeta (38%) līdzekļiem. Tātad gandrīz 40% pašvaldību ir gatavas SF projektu realizēšanai atvēlēt savus brīvos budžeta līdzekļus un uzņemties papildus saistības, kas arī prasīs izmaksas no budžeta. Abas šīs nostādnes nozīmē, ka SF projekti nav tikai bezmaksas guvums, bet prasīs

arī īstemiņa zaudējumus – SF projektu realizācijas laikā pašvaldības nevarēs realizēt citus ārpus SF atbalsta jomām esošus projektus. Līdz ar to ļoti svarīgi SF plānošanas laikā atrast līdzsvaru starp pašvaldību vajadzībām un tām aktivitātēm, kuras finansēs SF. Pretējā gadījumā citi – ārpus SF atbalsta esoši projekti – pašvaldībām būs jāatliek vismaz uz septiņiem gadiem.

4.4.7. Iespēja, ka projekti tiktu realizēti, ja ES fondu atbalsts netiek saņemts

22. att. Projekti, kas tiks realizēti arī tad, ja SF atbalsts netiks saņemts (procentos)

Attēlā ir atspoguļota iespējama situācija, kad plānotajiem pašvaldību projektiem netiktu piešķirts ES fondu atbalsts. 40% netiktu realizēti, bet uz pusi mazāk – 20% – projektu realizēšanai pašvaldības ir gatavas piesaistīt aizņēmuma līdzekļus. Vismazāk – 9% gadījumu pašvaldības projektu realizācijai piešķirs papildus resursus no pašvaldības budžeta.

4.4.8. Secinājumi

Nākamajos septiņos gados pašvaldības vislielākos līdzekļus vēlas ieguldīt investīciju projektos infrastruktūras, kultūras un sporta, dzīvojamā sektora un izglītības jomā un neinvestīciju projektos uzņēmējdarbības, tūrisma un sociālās aprūpes jomā. ES struktūrfondu atbalsts 40% gadījumu ir izšķirošs projektu realizācijai un tikai 9% gadījumu pašvaldības projektiem ir gatavas piešķirt sava budžeta līdzekļus. Savukārt, lai segtu projekta pašfinansējuma daļu, 42% pašvaldības plāno aizņemties un 38% – SF projektu realizēšanai plāno izmantot savus budžeta līdzekļus. Rezulātā abas no šīm nostādnēm samazinās to finansējuma daļu, kuru pašvaldības varēs ieguldīt citos – ar ES fondu atbalsta nesaistītos – projektos.

5. Pašvaldību vēlmju salīdzinājums ar plānoto ES fondu sadali 2007.–2013. gada laikā

Domājot par nākamajiem septiņiem gadiem, pašvaldības jau ir definējušas savas vajadzības un nosaukušas nozares, kurās plānots ieguldīt līdzekļus. Arī ES fondu sadales plānošanas dokumenti, tā saucamās Operacionālās programmas (OP) un to papildinājumi ir jau izstrādāti un to apstiprināšana valdībā tiek plānota 2006. gada augustā. Šajā pētījuma sadaļā salīdzinātas pašvaldību plānotās investīcijas ar OP piedāvāto līdzekļu sadalījumu.

Informācija par OP plānoto finansējuma apjomu, uz kuru var pretendēt pašvaldības, tika iegūta no OP projektiem, kas 2006. gada 18. maijā tika izsludināti Valsts sekretāru sanāsmē, un OP papildinājumiem, kuri pētījuma tapšanas brīdī (2006. gada maija beigās/jūnija sākums) pieejami ES fondu mājas lapā (www.esfondi.lv). Izpētot šo dokumentu saturu, tika apkopota informācija par aktivitātēm un pasākumiem, uz kuriem ir iespēja pieteikties pašvaldībām un pašvaldību uzņēmumiem.

Dati par pašvaldību plānoto apjomu gūti no aptaujas. Tā kā aptaujā piedalījušos pašvaldību kopējais budžets veido 83% no Latvijas pašvaldību kopbudžeta, aptaujas rezultāti tika dalīti ar koeficientu 0,83.

Kā redzams 3. tabulā, ES fondu piedāvājums apmierina pašvaldību vajadzības un vēlmes tikai 54% apmērā. Pieejamais finansējums daudzos virzienos ir mazāks nekā pašvaldības plāno investēt, bet ir arī jomas, kurās piedāvātais ES fondu atbalsts ievērojami pārsniedz pašvaldību plānus. Piedāvātais finansējums vides jomā pārsniedz pašvaldību plānotās investīcijas par 720%. Savukārt infrastruktūras jomā piedāvātais finansējums atbilst tikai 23% no pašvaldību vēlmēm, kultūras un sporta jomā 24% un izglītības jomā 34% no vēlamā. Pozitīvi vērtējams, ka atšķirībā no esošā programmēšanas perioda, pašvaldībām būs pieejams finansējums uzņēmējdarbības vides sakārtošanas un dzīvojamo ēku saimniecības jomā, pie tam pēdējā pārsniedzot pašvaldību vēlmes par 152%.

3. tab. Pašvaldību plānotais un ES fondu piedāvātais finansējums investīciju projektiem

	Pašvaldību plānotais apjoms (milj. Ls)	Plānotais ES fondu finansējuma apjoms, uz kuru varēs pretendēt [arī] pašvaldības (milj. Ls ¹)	Proporcija: piedāvātais finansējums pret pašvaldību nepieciešamo
Ekonomika / uzņēmējdarbība	60,8	19,8 ²	32,6%
Lauksaimniecība	3,8	0	
Dzīvojamo ēku saimniecība	100,1	152,7 ³	152,5%
Infrastruktūra	2319,4	539,8 ⁴	23,3%
Vide	94,3	679,3 ⁵	720,4%
Tūrisma attīstība	62,8	29,3 ⁶	46,6%
Veselības aprūpe	50,6	0 ⁷	0%
Sociālā aprūpe	14,0	0 ⁸	0%
Izglītība	95,1	33 ⁹	34,7%
Kultūra un sports	167,2	41,1 ¹⁰	24,6%
Publiskā sektora attīstība	9,5	125,5 ¹¹	1321%
Cita	4,4	0	0%
Kopā	2 982	1620,5	54,3%

Avots: Pētījuma gaitā pašvaldību aizpildītās anketas; 2. OP „Uzņēmējdarbība un inovācijas” projekts, 3. OP „Infrastruktūra un pakalpojumi” projekts

¹ OP papildinājumos minētais finansējuma apjoms eiro*0,7028

² 2. OP 2.1. pasākuma ietvaros industriālo parku izveidei pašvaldībām rezervētais finansējums

³ 3. OP 2.6. pasākumam „Pašvaldībām piederošo mājokļu energoefektivitāte” un 1.4. pasākuma 1. aktivitātei „Centralizētās siltumapgādes sistēmu efektivitātes paaugstināšana” plānotais finansējums

⁴ 3. OP 1.1. pasākuma 5. aktivitātei „Pilsētu infrastruktūras uzlabojumi sasaistei ar TEN-T” un 2.1. pasākuma „Pieejamības un transporta sistēmas attīstība” 2. un 3. aktivitātēm plānotais finansējums

⁵ 3. OP 2.2. pasākuma „Vide” 1.- 5. aktivitātēm, 1.2. pasākuma „Vides aizsardzības infrastruktūra” 1. un 2. aktivitātei un 1.4. pasākuma 2. aktivitātei „Biomasa izmantojošu koģenerācijas elektrostaciju attīstība” plānotais finansējums

⁶ 3. OP 2.4. pasākumam „Tūrisms” plānotais finansējums

⁷ 3. OP ir paredzēti veselības aprūpes infrastruktūras ieguldījumi. Taču nevienā no tiem pašvaldības nav minētas kā gala saņēmēji

⁸ Jomai būs pieejams finansējums. Bet uz pētījuma tapšanas brīdi vēl nebija pieejama informācija par 3. OP 3.4.4. aktivitātei „Alternatīvās aprūpes pakalpojumu pieejamība novadu nozīmes attīstības centros” plānoto finansējumu

⁹ 3. OP 3.3. pasākumam „Izglītības infrastruktūra vispārējo prasmju nodrošināšanai” plānotais finansējums. Kopējais izglītībai pieejamais finansējuma apjoms vēl palielināsies, jo 3. OP minēta aktivitāte „Pirmskolas izglītības iestāžu infrastruktūras attīstība”, bet plānošanas dokumentos uz pētījuma tapšanas brīdi vēl nav pieejama informācija par aktivitātei plānoto finansējumu

¹⁰ 3. OP 2.5. pasākumam „Kultūrvides sociālekonomiskā ietekme” plānotais finansējums

¹¹ Viss 3. OP 2.3. pasākuma „IKT infrastruktūra un pakalpojumi” plānotais finansējums. Pašvaldībām pieejamais finansējuma apjoms šajā jomā faktiski būs mazāks, jo uz pētījuma tapšanas brīdi vēl nav pieejama informācija par līdzekļu sadali pa aktivitātēm. 2.3. pasākuma ietvaros ne visās aktivitātēs kā gala saņēmējs minētas pašvaldības

4. tab. Pašvaldību plānotais un ES fondu piedāvātais finansējums neinvestīciju projektiem

	Pašvaldību plānotais apjoms (milj. Ls)	Plānotais ES fondu finansējuma apjoms, uz kuru varēs pretendēt [arī] pašvaldības (milj. Ls ¹)	Proporcija: piedāvātais finansējums pret pašvaldību nepieciešamo
Ekonomika / uzņēmējdarbība	2,9	2,5 ²	86.2%
Lauksaimniecība	0,8	0	0%
Dzīvojamo ēku saimniecība	0,5	0	0%
Infrastruktūra	0,5	0	0%
Vide	0,6	0	0%
Tūrisma attīstība	2,1	0	0%
Veselības aprūpe	0,9	35 ³	3888%
Sociālā aprūpe	2	18,8 ⁴	940%
Izglītība	1,8	110 ⁵	6111%
Kultūra un sports	1,8	0	0%
Publiskā sektora attīstība	0,85	14 ⁶	1647%
Cita	9		
Kopā	23,75	180,3	759,2%

Avots: Pētījuma gaitā pašvaldību aizpildītās anketas; 1. OP „Cilvēkresursi un nodarbinātība” projekts

¹ OP papildinājumos minētais finansējuma apjoms eiro*0,7028

² 1. OP 2.1. pasākuma 5. aktivitātei „Vietējo nodarbinātības veicināšanas pasākumu plānu ieviešanas atbalsts” plānotais finansējums

³ 1. OP 2.3. pasākumam „Veselības aprūpes sociālie pasākumi” plānotais finansējums

⁴ 1. OP 2.2140. pasākumam „Sociālā iekļaušana” plānotais finansējums

⁵ 1. OP 1.3. pasākumam „Profesionālās izglītības, mūžizglītības un iekļaujošas izglītības attīstība” plānotais finansējums

⁶ 1. OP 3.2. pasākumam „Cilvēkresursu kapacitātes stiprināšana” plānotais finansējums. Pašvaldībām pieejamais finansējuma apjoms šajā jomā faktiski būs mazāks, jo uz pētījuma tapšanas brīdi vēl nav pieejama informācija par līdzekļu sadali pa aktivitātēm. 3.2. pasākuma ietvaros ne visās aktivitātēs kā gala saņēmējs minētas pašvaldības

Kā redzams 4. tabulā, kopumā ES fondu piedāvājums par 759% pārsniedz pašvaldību vēlmes un plānoto finansējumu neinvestīciju projektos. No Eiropas Sociālā fonda pašvaldībām būs pieejami apjomīgi finansiāli līdzekļi cilvēkresursu attīstības un nodarbinātības veicināšanas jomā. Pozitīvi vērtējams, ka īpašas aktivitātes ir plānotas, lai veicinātu jaunu speciālistu piesaisti darbam pašvaldībās un atbalstītu vietējo nodarbinātības plānu izstrādi un ieviešanu. Tomēr daudzās jomās pašvaldībām netiek piedāvāts nekāds finansējums. Kā

svarīgākās var minēt vidi, tūrisma attīstību, kultūru un sportu. Tāpat daudz efektīvāk pašvaldības varētu pildīt dzīvojamo ēku apsaimniekošanas funkcijas, ja varētu ieguldīt līdzekļus darbinieku izglītošanā, it īpaši par energoefektivitātes un vidi draudzīgas saimniekošanas jautājumiem. Pašvaldības plāno neinvestīciju projektus arī infrastruktūras jomā, kas izskaidrojams ar plānoto investīciju projektu izpēti un tehnisko ekonomisko pamatojumu izstrādi. Arī šīs aktivitātēs būtu jā-līdzfinansē no ES fondiem.

5.1. Iespējamie šķēršļi pašvaldībām nākotnes ES finansējuma apguvē

4.2.2. sadaļā tika secināts, ka līdzfinansējuma un priekšfinansējuma nodrošināšana ir viens no lielākajiem kavējošajiem faktoriem ES fondu apguvē. Līdzīga problēma sagaidāma arī nākotnē, ja pašvaldību kredītlimits netiek palielināts vairāk kā par 20% no budžeta un pašvaldībām būs pašām jānodrošina finansējums projektu realizācijai.

5. tab. Iespējamais aizņēmumu pieaugums

	Budžets 2004. gadā	Aizņēmumi 2004. gadā	Budžets 2007. gadā	Aizņēmumu kapacitāte	Iespējamais aizņēmumu pieaugums pret 2004. gadu
	1	2	3	4=3*20%	5=4-2
Latvija	516 330 888	92 563 467	687 236 412	137 447 282	44 883 815
Rīga	221 256 857	85 502 694	294 492 877	113 792 048	28 289 354
Kopā	737 587 745	178 066 161	981 729 289	251 239 330	73 173 169

	Budžets 2013. gadā	Aizņēmumu kapacitāte	Iespējamais aizņēmumu pieaugums pret 2007. gadu
	6	7=6*20%	8=7-4
Latvija	1 217 481 225	243 496 245	106 048 963
Rīga	521 712 095	201 589 554	87 797 506
Kopā	1 739 193 320	445 085 799	193 846 469

Datu avots:
Valsts Kase, Pārskats par pašvaldību finansiālo stāvokli 2004. gadā

5. tabulā atspoguļota Valsts kases informācija par 2004. gada pašvaldību budžeta un aizņēmumu apjomiem un aprēķinātas pašvaldību budžeta un aizņēmumu limita prognozes, pieņemot, ka pašvaldību kopbudžets pieaugs vidēji par 10% gadā. Uz 2004. gadu Rīgas pilsētas aizņēmumu noslogojums sasniedza 38,6%, pārējām Latvijas pašvaldībām tas vidēji veidoja 17,9% (Pašvaldību kredītu un galvojumu padome cenšas nepieļaut pašvaldību kredītnoslogojumu lielāku par 20%). Lai aprēķinātu pašvaldību kredītkapacitāti 2007. gadam, tiek pieņemts, ka Rīgas kredītnoslogojums netiks palie-

lināts, bet pārējo pašvaldību kredītnoslogojums sasnies 20%.

Septiņu gadu periodā pašvaldības varēs pretendēt uz 1,8 mljrd. latu lielu ES fondu atbalstu, kas vienā gadā vidēji sastāda 257,3 milj.latu. Tātad, ja tāpat kā līdz šim pašvaldībām būs jāņem aizņēmumi projektu ieviešanai, tām katru gadu būs nepieciešama pieeja kredītresursiem 257,3 milj. latu apmērā. No 5. tabulā atspoguļotajiem aprēķiniem izriet, ka 2007. gadā papildus jau esošajiem kredītiem, pašvaldības varēs aizņemt 73,2 milj. latu. Tāda summa sedz tikai 28% no nepieciešamā finansēju-

ma, lai uzsāktu ES fondu apguvi jau 2007. gadā. Laikā posmā no 2007. līdz 2013. gadam pašvaldību gada kopbudžeta apjoms būs pieaudzis līdz 1,7 miljardiem. Latu un pašvaldību kredītkapacitāte būs pieaugusi līdz 445 milj. latu. Tomēr iespējamais aizņēmumu pieaugums pret 2007. gadu būs pieaudzis tikai par 193,9 milj. latu, kas sedz tikai 10,7% no visa šajā laika posmā pašvaldībām nepieciešamā finansējuma. Protams, jāņem vērā, ka daļa no jau esošajiem aizņēmumiem šo septiņu gadu laikā būs dzēsti un pašvaldības varēs ņemt jaunus kredītus. Pieņemot optimistiskāko scenāriju, ka pašvaldības maksimālo pieejamo kredītkapacitāti 445,1 milj. latu (aprēķināta uz 2013. gadu) pilnā apmērā izmantoto SF projektu realizēšanai, tā sedz tikai 24,7% no nepieciešamā 1,8 miljard. latu finansējuma. Tātad nemainot prasību priekšfinansēt projektu ieviešanu, pašvaldībām aizņēmumos būs pieejami tikai 10% līdz 25% no nepieciešamā finansējuma.

5.2. Secinājumi

Nākamo septiņu gadu laikā pašvaldības un pašvaldību iestādes varēs pretendēt uz 1,8 miljard. latu lielu ES fondu finansējumu. Salīdzinot šo piedāvājumu ar pašvaldību vajadzībām, redzams, ka investīciju projektu jomā ES fondu piedāvājums sedz tikai 54% no pašvaldībām nepieciešamā, savukārt neinvestīciju jomā pārsniedz pašvaldību vēlmes par 759%. Investīciju jomā pārāk mazs finansējums piešķirts infrastruktūrai, izglītībai un uzņēmējdarbības vides sakārtošanai. Savukārt no Eiropas Sociālā fonda būtu jāparedz finansējums cilvēkresursu attīstībai vides, tūrisma, kultūras un sporta jomā, kā arī plānoto infrastruktūras projektu izpētei un

Lai nodrošinātu visu plānoto ES fondu apguvi, nepieciešams izvēlēties kādu no šādiem rīcības plāniem

1. Trūkstošo finansējumu pašvaldības sedz no saviem budžeta līdzekļiem, noņemot to citām aktivitātēm/funkcijām.
2. Pašvaldības tiek nodrošinātas ar ES fondu atbalstu jau projektu ieviešanas posmā. Tādā gadījumā pašvaldībām atliks segt tikai pašfinansējuma daļu, kas sastāda 360 milj. latu vai 51 milj. latu gadā (pieņemot, ka pašfinansējuma likme ir 20%). Šāda kredītkapacitāte pašvaldībām ir pieejama jau sākot ar 2007. gadu.
3. Tiek palielināts kredītlimits un pašvaldības nodrošina nepieciešamo finansējumu projektu ieviešanai ar papildus kredītsaistībām. Tomēr šajā gadījumā jāņem vērā, ka šis risinājums uzliek papildus slogu pašvaldību budžetiem, jo no saviem līdzekļiem būs jāsedz kredītu izmaksas.

tehniski ekonomisko pamatojumu izstrādei.

Galvenā problēma, kas sagaida pašvaldības nākamajā plānošanas periodā, ir finanšu trūkums projektu ieviešanai un pašfinansējuma nodrošināšanai. Pieņemot, ka pašvaldībām saglabāsies kredītlimits 20% apmērā no budžeta, pašvaldības varēs iegūt tikai 10% līdz 25% no nepieciešamā finansējuma piedāvātā ES struktūrfondu finansējuma apguvei. Saglabājoties prasībai ieviest projektus par saviem līdzekļiem, pašvaldībām būs jānovirza savi budžeta līdzekļi SF projektu ieviešanai, noņemot finansējumu citām – ārpus SF atbalsta jomām esošām – aktivitātēm un funkcijām.

6. Pētījuma secinājumi

Galvenie pētījuma secinājumi:

1. Esošajā plānošanas periodā (2004.–2006. g.) pašvaldības saskaras ar šādām problēmām:
  - 1) ierobežota piekļuve kredītlīdzekļiem projektu ieviešanai un pašfinansējuma segšanai,
  - 2) liela birokrātija,
  - 3) pašvaldībām trūkst projektu sagatavošanas un vadības prasmes un
  - 4) augstas projektu sagatavošanas izmaksas.
 Vairākums pašvaldību uzskata, ka uzstādītās prasības pieteikumu sagatavošanai nav loģiskas un pieteikumu izvērtēšanas process nav caurspīdīgs un taisnīgs;
2. Nākamo septiņu gadu laikā pašvaldībām nepieciešami līdz pat 3 milj. Latu lieli ieguldījumi galvenokārt infrastruktūras, kultūras un sporta, dzīvojamā sektora un izglītības jomā.
3. 40% pašvaldību ES fondu atbalsts ir izšķirošs projektu realizācijai un tikai 9% pašvaldību plānotos projektus gatavas ieviest par sava budžeta līdzekļiem.
4. ES fondu plānošanas dokumenti paredz iespēju pašvaldībām un pašvaldību iestādēm pretendēt uz 1,8 milj. Ls lielu ES fondu finansējumu, kas sedz 54% no pašvaldībām nepieciešamām investīcijām, bet pārsniedz pašvaldību vēlmes par 759% neinvestīciju jomā.
5. Galvenā problēma, kas sagaida pašvaldības nākamajā plānošanas periodā, ir finanšu trūkums projektu ieviešanai un pašfinansējuma nodrošināšanai. Pašvaldības varēs aizņemties tikai 10% līdz 25% no nepieciešamā finansējuma, lai ieviestu SF projektus. Saglabājoties prasībai ieviest projektus par saviem līdzekļiem, pašvaldībām būs jānovirza savi budžeta līdzekļi SF projektu ieviešanai, ņemot finansējumu citām – ārpus SF atbalsta jomām esošām – aktivitātēm un funkcijām.

Lai novērstu konstatētās problēmas, izteikti šādi priekšlikumi:

1. Nodrošināt pašvaldības ar avansa maksājumiem projekta ieviešanas gaitā. Tas dos iespēju pretendēt uz SF atbalstu arī tām pašvaldībām, kas papildus kredītsaistības vairs nevar uzņemties vai ierobežotā budžeta apjoma dēļ nevar atļauties aizņemties.
2. Nodrošināt pašvaldības ar iespēju aizņemties vairāk par noteikto 20% limitu no budžeta, ja vien finansējums paredzēts ar ES atbalstu ieviešama projekta segšanai.
3. Nākamajā plānošanas periodā pašvaldībām organizēt projektu konkursus ar priekšatlasi, kuru laikā tiktu atlasītas atbilstošākās projektu idejas un „dota zaļā gaisma” pilna projekta pieteikuma gatavošanai.
4. Investīciju jomā palielināt pašvaldībām plānoto finansējuma daļu infrastruktūras, izglītības un uzņēmējdarbības vides sakārtošanas jomā. Savukārt no Eiropas Sociālā fonda būtu jāparedz finansējums cilvēkresursu attīstībai vides, tūrisma, kultūras un sporta jomās, kā arī plānoto infrastruktūras projektu izpētei un tehniski ekonomisko pamatojumu izstrādei.

Baltijas konsultācijas

- ES finansējuma piesaiste un projektu vadība
- Attīstības stratēģiju izstrāde
- Tehniski ekonomiskie pamatojumu sagatavošana
- Iepirkumu vadība
- Finanšu konsultācijas
- Privātās publiskās partnerības attīstības projekti

**Vairāk nekā 25 000 000 EUR
veiksmīgi piesaistīta finansējuma**

K. Valdemāra 33-7, Rīga, LV 1010, Latvija
Tālr. (+371) 7338804
www.balticconsulting.com

Stabilai izaugsmei!

SEB Unibankas attīstība un uznāciens pasaules arēnā ir spilgts piemērs pašmāju vērtību un ilgas starptautiskās pieredzes saplūsmi, izveidojot spēcīgu Eiropas finanšu tradīciju pārstāvēniecību gandrīz katrā Latvijas pilsētā. Mūsdienīgi risinājumi tādējādi kļūst par vienojošu ikdienu pat ierastākajās situācijās – neatkarīgi no tā, vai dzīvojat metropolē vai viensētā.

Izdevīgi un Jūsu vajadzībām piemēroti risinājumi – ir būtiskākie kritēriji, pēc kuriem varat konstatēt SEB Unibankas pakalpojumu atbilstību Jūsu darba ikdienas prasībām. **Pārbaudiet pašī!**

Ķerties pie jauniem projektiem vai paplašināt esošos vienmēr ir vieglāk zinot, ka:

- Izaugsmei nepieciešamos līdzekļus saņemsiet ērti, ātri un vajadzīgajā daudzumā,
- Jūsu izstrādāto ideju papildus izvērtēs kvalificēti bankas darbinieki,
- Kredīta atmaksas kārtība būs piemērota Jūsu izstrādātajiem plāniem,
- Savukārt, kredīta procenti – godīgi un pievilcīgi.

Mēs zinām, ka Jūsu idejas ir unikālas un vēlmes – īpašas, tādēļ esam sagatavojuši daudzveidīgas **kredītu, lizinga un faktoringa** shēmas, starp kurām noteikti atradīsiet saviem plāniem un vajadzībām piemērotāko.

Izredzes nodrošināt izdevīgus darījumus palielinās, ja allaž esat gatavi pieslēgties Jūsu iestādes būtiskākajām norisēm un aktīvi rīkoties jebkurā laikā un vietā. Ietekmējiet situāciju ikreiz, kad vien Jums tas šķiet nepieciešams, izmantojot SEB Unibankas **Telebankas, Ibankas** un **SMS bankas** dāvātās iespējas.

Apmierināti un kopējiem mērķiem lojāli darbinieki ir neapšaubāms panākumu garants. Tieši tādēļ Jūs esat veltījuši ne mazums rūpju, lai Jūsu kolēģu darba ikdiena būtu pēc iespējas komfortablāka, savukārt nākotnes izredzes – prognozējamās un iepriecinošas.

Piedāvājot ikdienā ērti lietojamas **algū kartes**, kā arī izstrādājot efektīvas un daudzveidīgas **dzīvības apdrošināšanas un pensiju programmas**, mēs esam gatavi Jums šajā jomā palīdzēt.

Kādas iespējas SEB Unibanka piedāvā tieši Jūsu darba ikdienas uzlabošanā, vienmēr varat uzzināt, jautājot speciālistiem SEB Unibankas Klientu apkalpošanas centros vai zvanot uz bezmaksas tālruni 8008009. Vairāk informācijas atradīsiet arī mūsu mājas lapā www.seb.lv

Aizraujošus un dinamiskus darījumus vēlot, SEB Unibanka

Projektu līdzfinansē Eiropas Savienība